СОВЕТЛАР ВАТАНИ—КОСМОНАВТЛАР ВАТАНИ

БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ҲАМДА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

12 ЙИЛ ЧИҚИШИ

№ 70 (3042).

11 апрель ЯКШАНБА 1965 йил

Баҳоси 2 тийин.

ИНСОН КОИНОТНИ ЗАБТ ЭТМОҚДА

Инсоннинг жаҳонда биринчи космик парвозининг тўрт йиллиги яна бир буюк воқеа билан нишонланди. 1965 йилнинг 18 мартида «Восход-2» космик йўлдош кемаси орбитага чиқарилди. Уни кема командири Павел Беляев ва иккинчи учувчи Алексей Леонов экипажи бошқариб борди.

26 соат мобайнида кема Ер атрофида 17 мартадан кўпроқ айланиб, 720 минг километрдан ортиқроқ масофани босиб ўтди. Кема биринчи марта қўл билан бошқариш системасидан фойдаланган ҳолда Ерга қўндирилди. Иккинчи айланишда космонавт Леонов махсус скафандрда кемадан космик бўшлиққа чиқди ва унда 10 минут бўлди. Кабинадан ташқарида у Қора денгиз қирғоғидан Сахалингача учиб борди. Бу тажриба инсоннинг очиқ космосда бир мақсадни кўзлаб ҳаракат қила олиш имконияти борлигини кўрсатди.

Космонавтнинг кабинадан чиқиши ўз аҳамияти жиҳатидан совет космонавти Юрий Гагариннинг 1961 йил 12 апрелда «Восток» йўлдош кемасида қилган парвозига яқин туради. Йўлдош ёки ракеталарнинг ҳар бир учирилиши космосни эгаллаш йўлида бир зина кўтарилиш ҳисобланса, инсоннинг Ер атрофидаги орбита бўйлаб биринчи парвози ва космонавтнинг кемадан биринчи марта ташқарига чиққанлиги — булар инсониятни космосга олиб чиқадиган узун зинадаги қаватларнинг майдончаларини эслатади.

1961 йилнинг 12 апрелида одамзод учун космик фазога йўл очилган эди. Бу парвоз 108 минут давом этди. Лекин у инсоннинг чексиз имкониятлари борлигига ишонч ҳосил қилди.

Герман Титовнинг 1961 йил 6 августда «Восток-2» кемасида қилган парвози 25,3 соат давом этди ва у бу вақт ичида Ер атрофини 17 марта айланиб чиқди. Совет космонавтининг узоқ муддат давом этган парвози космик кема шароитида инсоннинг бир суткалик ҳаёт циклини ва космонавтнинг вазнсизлик ҳолатида ишлаш қобилиятини ўрганиш имконини берди.

Бу тажрибадан фойдаланиб совет олимлари космонавтлар машқларининг бирмунча эффектив усулларини ишлаб чиқдилар. Кейинги парвозларда космонавт Андриян Николаев 95 соат ичида Ер атрофини 64 марта айланди, космонавт Павел Попович эса 71 соатда 48 марта айланди. Бу парвоз группали бўлди, яъни космонавтлар бошқа-бошқа кемаларда учишди. Олимлар биринчи марта бир вақтнинг ўзида учаётган икки кишининг ҳолати ва ҳаёт фаолиятини таққослаш имкониятига эга бўлдилар. Инсоннинг космосда узоқ муддат бўлиши шуни кўрсатдики, вазнсизлик ҳолатида яшаш ва муваффақиятли ишлаш мумкин экан.

Бу тажриба 1963 йилнинг июнида «Восток-5» ва «Восток-6» кемаларининг биргаликдаги парвозида яна давом эттирилди. Бу кемаларни Валерий Биковский ва Валентина Терешкова бошқарган эдилар.

Валерий Биковский космосда 119 соат бўлди. Унинг кемаси 5 кеча-кундуз мобайнида 3 миллион 300 минг километр масофани босиб, Ер атрофида 81 марта айланди. Бу — парвознинг узоқ ва кўп вақт давом этганлиги жиҳатидан жаҳон рекордидир.

Валентина Терешкованинг уч кеча-кундуз давом этган парвози космосга хотин-қизларнинг ҳам сафар қилиши батамом мумкинлигини кўрсатди.

Олтита «Восток» кемасининг муваффақиятли учирилганлиги техникавий ва медицина-биологик жиҳатидан янада мураккаброқ бўлган парвозларга ўтишга имкон берди. 1964 йилнинг 12 октябрида кўп ўринли «Восход» кемаси орбитага чиқарилди. Унинг экипажи составида командир инженер-полковник Владимир Комаров, илмий ходим Константин Феоктистов ва врач Борис Егоров бор эди. Космонавтлар биринчи марта кема ичида скафандрсиз бўлишди.

Тормоз системалари юмшоққина қўнишни таъминлади.

Изчил равишда ўтказилган машқлар ҳатто учувчи бўлмаган Константин Феоктистов ва Борис Егоровларга ҳам парвозни муваффақиятли ўтказишга ёрдам берди. Кема бортида бўлган турли соҳанинг уч мутахассиси илмий тадқиқотларнинг катта программасини бажарди.

Ниҳоят, сўнгги парвози вақтида Алексей Леонов космос билан юзма-юз дуч келди. Бу тажриба ер атрофида орбита бўйлаб парвозлардан одамларнинг планеталараро — Ой, Марс, Венерага парвозларига ҳамда бошқа мураккаб парвозларга ўтиш муддатини яқинлаштиради.

Инсоннинг космосга чиқиши фан учун қонуний ва зарурий ҳодисадир.

Хўш, инсоннинг планетамиздан ташқарига чиқишининг боиси нимада? Бу саволга бизга ҳозирча номаълум бўлган табиат қонунларини текшириш зарур, деб жавоб бериш керак. Тадқиқотлар инсоният олдида Ер атрофидаги бўшлиқ ва бошқа осмон жисмларининг физик хусусиятларини ўрганишнинг янги имкониятларини очиб беради. Планеталарни ўрганиш Қуёш системасининг ва бинобарин, бизнинг планетамиз ривожланишининг умумий қонунларини янада равшанроқ тушунишга ёрдам беради. Бу эса ўз навбатида Ернинг табиий бойликлари ва хомашё ресурсларидан янада яхшироқ фойдаланишга имкон беради. Бошқа планеталардаги ҳаёт формаларини ўрганиш ҳаёт ривожланишининг умумий қонунларини тушунишга йўл очади ва ҳозирги замон биологиясини бойитади.

Физика, астрономия ва ҳатто философиянинг Коинотни ўрганишдан, жумладан нисбийлик назариясини текширишдан манфаатдорлиги космосга чиқишни фаннинг ривожланишидаги зарурий босқич қилиб қўяди.

Жаҳонда биринчи Ернинг сунъий йўлдоши учирилган кун — 1957 йилнинг 4 октябридан ҳисобланадиган космик даврнинг 7,5 йили мобайнида ажойиб кашфиётлар қилинди.

Радиацион пояcларни тадқиқ қилиш учун 1964 йил январида Совет Иттифоқида «Электрон-1» ва «Электрон-2» илмий станциялари учирилди. Тадқиқотлар шуни кўрсатдики, 1958—1959 йилларга нисбатан ташқи радиацион пояс 1964 йилда Ердан узоқлашган. Бу Қуёш активлиги даражасининг камайганлиги билан боғлиқ бўлган бўлса керак.

1964 йил июлида радиацион пояcларда юз берадиган жараёнларни татқиқ қилишни давом эттириш учун «Электрон-3» ва «Электрон-4» станциялари учирилди.

Йўлдошлар, ракеталар ва космик кемаларга ўрнатилган аппаратлар ёрдамида космик нурлар устида қизиқарли текширишлар ўтказилди.

Совет Иттифоқида Ойни татқиқ қилиш соҳасида ҳам муҳим ишлар қилинди. «Луна-2» иккинчи космик ракетаси (1959 йил сентябрь) Совет Иттифоқи вимпелини Ойга олиб чиқди. Айни чоқда Ойда магнит майдони ва радиацион пояcларнинг йўқлиги исботланди. 1959 йил октябрида «Луна-3» учинчи ракетаси Ой атрофини айланиб ўтиб, Ерга Ой орқа томонининг тасвирини берди.

Бундай татқиқотлар планеталараро бўшлиқда юз берадиган процессляр ва ҳодисалар ҳақида муҳим маълумотлар олиш имконини бермоқда.

Биз бу ерда совет йўлдошлари ва ракеталари ёрдамида ўтказилган айрим татқиқотларнигина айтиб ўтдик. Барча кашфиётлар ҳақида айтиб тугатиб бўлмайди. Ахир биргина «Космос» йўлдошларининг ўзидан 1 апрелгача 63 таси учирилди. Буларнинг ҳар бири муҳим маълумотлар бермоқда.

СССРда космосни татқиқ этиш давом эттирилмоқда.

Константин ПОРЦЕВСКИЙ,
СССР Фанлар Академияси Бутуниттифоқ астроном-геодезия жамиятининг ҳақиқий аъзоси. (АПН).

ОЛАМ ТАСАННО ДЕР

Расмга олганда ойнинг орқасин,
Қанча ақидалар онгдан йўқолди.
Кампирлар тавба деб ушлаб ёқасин,
Чоллар соқолини тутамлаб қолди.
Илму-фан, ақлга минг-минг тасанно!
Улуғ партиямиз ҳамиша доно!
Дунёни ҳайратга солди Ватаним
Илк бор учирганда қалдирғочини
Тўлқиндай жимирлаб кетди баданим:
«Яна она-Ернинг икки лочини —
Парвозда!» — яшиндай чиққан хабардан,
Жаҳон қойил қолди улкан зафардан!
Бизнинг гагаринчи бахтиёр авлод
Кўкда ҳам ўтказар истиқбол тўйин.
Фазо даштларини этгуси обод,
Қуёш қучоғида қилгуси ўйин!
Олис юлдузлар ҳам гулбоғ бўлади,
Ер шарига олтин белбоғ бўлади!

Нормат ХОЛМАТОВ.

ФАЗОКОРЛАРГА ГУЛДАСТАЛАР

Самолёт бортига 7 миллиондан ортиқ лола, минг-минг даста бинафша, 60 минг сирень ва бошқа гуллар ортилди. Янги очилган бу ниҳоллар барқ уриб яшнаяпти. Ёқимли ҳидлари кишига хуш ёқади. Мана, самолёт эшиклари ҳам ёпилди, моторлар ишга тушди. Самолёт бу гулларни Ватанимиз пойтахтига, қаҳрамон фазокорларга элтмоқда.

Ҳар йили космонавтлар байрами кунига атаб, областимиз матлубот жамиятининг «Ўзбекистон гуллари» бирлашмаси коллективи фазо шунқорларига шундай тортиқ ҳадя этади.

Эртага гўзал Тошкентимизда ҳам космонавтлар байрами кенг нишонланади. Байрам куни Тошкентнинг маданият ва истироҳат боғларида халқ сайиллари ўтказилади. Мутахассислар, олимлар, учувчилар кишиларга космос ҳақида, унинг қаҳрамонлари тўғрисида сўзлаб беришади.

Кечқурун Ўзбекистон Давлат филармонияси артистлари ва бадиий ҳаваскорлар ижросида парклар ва маданият саройларида байрам концертлари қўйиб берилади.

ДЎСТОНА ВИЗИТ ТУГАДИ

КПСС Марказий Комитетининг биринчи секретари Л. И. Брежнев бошчилигидаги СССР партия-ҳукумат делегацияси 10 апрелда Варшавадан Москвага қайтиб келди.

Делегация составида — КПСС Марказий Комитети Президиумининг аъзоси, СССР Министрлар Советининг раиси А. Н. Косигин, КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари Ю. В. Андропов, КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, СССР Ташқи ишлар министри А. А. Громико, КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, СССР Мудофаа министрининг ўринбосари, Совет Иттифоқи маршали Н. И. Крилов, КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, БССР Министрлар Советининг раиси Т. Я. Киселев, КПСС Марказий Ревизия комиссиясининг аъзоси, Украина Компартияси Киев область комитетининг биринчи секретари В. И. Дрозденколар бор. Делегация составида КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, СССРнинг Польша Халқ Республикасидаги элчиси А. Б. Аристов ҳам бор эди.

Польша Халқ Республикасининг Совет Иттифоқидаги элчиси Э. Пшчулковский ҳам шу поездда Москвага қайтиб келди.

Совет Иттифоқининг давлат байроқлари билан безатилган Белоруссия вокзалида делегацияни А. П. Кириленко, К. Т. Мазуров, А. И. Микоян, Н. В. Подгорний, А. Н. Шелепин, П. Н. Демичев, Д. Ф. Устинов, Б. Н. Пономарев, А. П. Рудаков ва бошқа ўртоқлар кутиб олишди.

Кутиб олганлар орасида Польша Халқ Республикасининг СССРдаги элчихонасининг дипломатик ходимлари ҳам бор эди.

МУҲАММАД АЙЮБХОН ЎЗБЕКИСТОНДА

САМАРҚАНД. 10 апрель. (ЎзТАГ). Покистон президенти фельдмаршал Муҳаммад Айюбхон Ўзбекистон ҳаёти билан танишмоқда.

9 апрель куни кечқурун президент ва покистонлик бошқа меҳмонлар махсус поезд билан Тошкентдан Самарқандга жўнаб кетдилар. СССР Министрлар Совети раисининг ўринбосари Д. С. Полянский, КПСС Марказий Комитети Президиуми аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов, Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг раиси Р. Қурбонов, республика Министрлар Совети раисининг ўринбосари ва Ташқи ишлар министри С. О. Азимов, СССР Ташқи ишлар министрлигининг бош секретари Б. Ф. Подцероб, Совет Иттифоқининг Покистондаги элчиси А. Е. Нестеренко, СССР Ташқи ишлар министрлиги Жанубий Осиё бўлимининг мудири В. И. Лихачев президент билан бирга жўнаб кетдилар.

Покистонлик меҳмонлар эрталаб Самарқандга етиб келгач, шаҳарни, унинг Ўзбекистон халқларининг кўп асрлик бой маданиятини, уларнинг Осиёдаги бошқа мамлакатларнинг халқлари билан, жумладан Покистон халқлари билан тарихий алоқаларини ўзида акс эттирган архитектура ёдгорликларини кўздан кечирдилар. Бутуниттифоқ қоракўлчилик илмий-тадқиқот институтида бўлдилар.

* * *

ГУЛИСТОН. 10 апрель. (ЎзТАГ) Мирзачўл билан танишиш Жиззахдан бошланди. Меҳмонлар Жиззахдаги бинокорлик материаллари комбинатини бориб кўрдилар. Сўнгра улар шу ерда Ўзбекистондаги ирригация қурилиши ишлари билан танишдилар.

Муҳаммад Айюбхон қўриқ ерлардаги бир қанча совхозларда бўлди. У далаларни суғоришнинг лоток системасини, қўриқ ерларни ўзлаштирувчиларнинг посёлкаларини кўздан кечирди, чигит экилишини кузатиб турди.

АГРЕГАТЛАР ТЎХТОВСИЗ ИШЛАСИН!

СУРЪАТ КУЧАЙДИ

Охунбобоев номли колхоз деҳқонлари КПСС Марказий Комитети март Пленуми қарорларини зўр хурсандчилик билан ўқиб чиқдилар. Колхозда Пленум материаллари муҳокама қилиниб чиқилгач, дала ишлари яна ҳам кучайиб кетди. Колхозчилар агрегатлардан унумли фойдаланиб, чигит экишни қисқа вақтда тамомлашга ҳаракат қиляптилар. Ҳозир ўндан ортиқ сеялка чигит экаяпти. Қ. Остонақулов, С. Аҳмедов каби механизатор-звено бошлиқлари экишда зўр ғайрат кўрсатишяпти.

У. МУҲАММЕДОВ,
Ўрта Чирчиқ райони.

Бедапоялар кенгаймоқда

Беда пахтанинг энг яхши йўлдошидир. Пахта беда алмашлаб экишга жиддий эътибор берилса, ҳосилдорлик анча юқори бўлади. Буни яхши тушунган Юқори Чирчиқ районидаги илғор хўжаликларнинг деҳқонлари бедапояларни кенгайтиришга алоҳида аҳамият бермоқдалар. Улар Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Министрлар Советининг бедачиликни ривожлантириш тўғрисидаги қарорини амалга ошириш учун кураша бориб, ҳозиргача 1276 гектар майдонга беда уруғи сепдилар. «Гулистон», «Политотдел», «Правда», «Ўзбекистон» колхозларида бедапоялар анча кенгайтирилди.

А. РАҲИМБЕРДИЕВ.

Тез ва соз

Шу кунларда пахтакорлар чигитни тезроқ экиб, мўл ҳосил ниҳолларини ундириб олиш учун курашмоқдалар. Оққўрғондаги «Озод», Войтинцев номли, «Ленинобод», Ҳамид Олимжон номли колхозларда, «Ўзбекистон ССР беш йиллиги» совхозида ҳам худди шундай жадал ҳаракат давом этмоқда.

Бу йилги чигит экиш ишларига бир назар солган киши аввалги йиллардагидан икки нарса билан фарқ қилиб турганини кўради. Маълумки, кўп йиллардан бери ғўзаларни ўт босиб кетавергач, айрим хўжаликларда пахта ҳосилдорлиги анча қамайиб кетган эди. Бунга чигит экиш даврида ёввойи ўтга қарши курашда катта аҳамиятга эга бўлган чизель сўнгги йилларда деярли ишлатилмай қўйилганлиги, чигит фақат борона қилибгина экиладиган бўлиб қолгани ҳам сабаб бўлиб келди.

Ҳозир далаларни кезсангиз йўл қўйилиб келган мана шу хато тузатилаётганини, пахта майдонларидан чиқиб кетган чизеллар яна пайдо бўлганини кўрасиз.

— Кузда шудгор қилинган ер қиши билан ёғингарчиликда зичлашиб қолади. Шунинг учун илгариги вақтларда чигит экишдан олдин пахта майдонлари чизель қилинарди. Сўнгра чигит экиларди. Бу ўсиб чиқаётган ёввойи ўт илдизларини йўқотиб юборарди. Чизель қилинганда ҳам ер юмшарди, ҳам ўтлар йўқоларди. Бу яхши тадбир кейинги вақтларда қўлланмайдиган бўлиб кетди. Мана энди унутилган мана шу тадбирни яна қўллай бошладик. Бу йил серўт ерлар икки марта чизелланди. Кейин бегона ўт илдизлари териб олинди. Шундан кейингина чигит экилди, — дейди Войтинцев номли колхоз раиси ўртоқ Сафар Бўриев.

1500 гектар ерга чигит экиб 3100 ўрнига 3700 тонна пахта етиштириш учун курашаётган бу колхоз аъзолари ҳозиргача қарийб минг гектар ерга чигит экиб қўйдилар. Улар яна 5—6 кун ичида ҳамма ерга чигит экиб олиш учун ҳаракат қилмоқдалар.

Абдували Расулматов, Қаҳҳор Белгибоев ўртоқлар бошлиқ участкаларда чигит экиш уюшқоқлик билан сифатли ўтказилмоқда.

— Ёввойи ўт илдизларини йўқотиш учун ерларни чизеллаяпмиз — дейди Абдували Расулматов,— Ҳозиргача пахта майдонларидан 20 тонна ёввойи ўт илдизлари териб ташланди. Бундан ташқари чигит НРВ билан ишланиб, кейин экиляпти. Бу ўсимликни илдиз касалидан сақлайди ва чигитнинг бир текис, бақувват бўлиб униб чиқишини таъминлайди.

Бир вақтлар қолоқликда ҳаммага «намуна» бўлиб келган, энди қаддини ростлаб олган «Озод» колхозида ҳам иш жуда жадал давом этаяпти. Ҳаракат зўр. Чигит экиш тез ва соз ҳамда уюшқоқлик билан ўтказиляпти. Зоир Умаров, Бегимқул Умарқулов, Бакир Алижонов, Саъдулла Мохонов ўртоқлар бошлиқ звенолар пахтадан юқори ҳосил олиш учун астойдил бел боғлаганлар.

Б. ХАЛИЛОВ,
«Тошкент ҳақиқати»нинг мухбири.

ҒАЙРАТЛИ МЕХАНИЗАТОРЛАР

Шу кунларда Дзержинский номли колхоз далаларида тракторларнинг гувиллаган овози баралла эшитилади. 30 га яқин агрегат чигит экмоқда. Мана, ўртоқ Абдураим Абдураҳмонов бошлиқ звенонинг пахта далалари. Деҳқонлар эрта кўкламдан бери ерга сифатли ишлов бериб чигит экишга пухта тайёрланганлар. Ҳайдалган ерлар теп-текис. Шу сабабли экиш агрегатлари унумли ишлаяпти.

Звено бошлиғи билан суҳбатлашиб қолсангиз, экиш ўтган йилга нисбатан бу йил анча уюшқоқлик билан ўтаётганлиги ҳақида хурсанд бўлиб гапиради. Дарҳақиқат звено аъзолари ҳар гектар ердан 25 центнердан ҳосил олишга қатъий бел боғлаган ҳолда ишламоқдалар.

Звено бошлиғи трактор рулига ўтириб ҳар куни 10 гектарга етказиб чигит экиб, кунлик нормани ошириб бажармоқда

Колхознинг бошқа звеноларида ҳам бўлдик. У ерларда ҳам звено бошлиқларининг ўзлари чигит экишяпти. Жаббор Ражабов, Ғаффор Муҳамедов каби звено бошлиқлари тер тўкиб меҳнат қилишяпти.

Б. САФАРОВ.
Бекобод райони.

Давлат кредитлари

СССР Давлат банки правлениесининг раиси А. А. ПОСКОНОВ билан суҳбат

Совет кишилари КПСС Марказий Комитети март Пленумининг қишлоқ хўжалигини янада юксалтиришга қаратилган қарорларини зўр мамнуният билан кутиб олдилар. Белгиланган программани амалга оширишда Давлат банки кредитлари катта аҳамиятга эга. Колхоз ва совхоз ишлаб чиқаришини ривожлантириш, уларнинг асосий фондларини вужудга келтириш ва кенгайтириш учун кредитлар берилади.

ТАСС мухбири В. Беляев СССР Давлат банки правлениесининг раиси А. А. Поскоповга мурожаат қилиб, қишлоқ хўжалик артеллари ва совхозларни маблағ билан таъминлашга тааллуқли бир қанча саволларга жавоб беришни сўради.

— Ҳозирги пайтда давлат колхозларга қайтариқа молиявий ёрдам кўрсатмоқда?

— Янги беш йиллик планга мувофиқ давлат ва колхозлар мамлакатнинг қишлоқ хўжалигига 71 миллиард сўм сарф қилишлари керак. Бу жуда катта маблағ. Урушдан кейинги ўн тўққиз йил мобайнида қишлоқ хўжалигига қарийб шунча маблағ ажратилган эди.

Давлат колхозларга доим маблағ билан катта ёрдам бериб келмоқда, жумладан, узоқ муддатли ва қисқа муддатли кредитлар бериш йўли билан ёрдам кўрсатмоқда. Бу йил етти миллиард сўмдан кўпроқ шундай кредитлар бериш мўлжалланди.

Колхозларнинг ишлаб чиқариш харажатлари учун ўз маблағлари етишмаётган пайтларда Давлат банки шу мақсадда уларга қисқа муддатли кредитлар беради. Колхозлар контрактация шартномалари бўйича маҳсулот тайёрловчи ташкилотларга Давлат банки томонидан бериладиган кредит ҳисобига ана шу ташкилотлардан пул авансларн олишлари ҳам мумкин. Аванснинг миқдори колхоз экономикасининг аҳволига боғлиқ бўлиб, шартномага мувофиқ давлатга сотиладиган маҳсулот қийматининг 30 процентидан тортиб 40 процентигача қилиб белгиланди. Колхозлар бу авансларнинг талайгина қисмини, шунингдек пул тушумларининг анчагина қисмини колхозчиларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш учун сарф қиладилар.

Колхозлар қисқа муддатли кредитлардан электр энергияси ҳақини тўлаш, ёнилғи, машина мойи ва бошқа материалларни сотиб олиш, навдор уруғлар, минерал ўғитларни, хуллас, ишлаб чиқаришни ривожлантириш учун зарур бўлган ҳамма нарсаларни сотиб олиш учун фойдаланадилар. Кўклам дала ишларини ва ҳосил ўрим-йиғимини яхши ўтказиш учун минерал ўғитлар, нефть маҳсулотларини сотиб олиш, техника ремонтининг ҳақини тўлаш ва бошқа зарур ишлаб чиқариш харажатлари учун кредитлар кўп хўжаликларга енгил шартлар билан берилади.

Қишлоқ хўжалик артеллари ўтган йили 4706 миллион сўмлик кредит ва пул авансларн олган эди. Бу колхозларнинг маҳсулот етиштириш учун бир йилда қиладиган харажатларининг 38 процентини ташкил этади. Шундай қилиб, мамлакатимизда деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларининг учдан бир қисмидан кўпроғи давлат сўмининг актив иштироки билан етиштирилмоқда. Йилнинг биринчи ярмида бериладиган кредитлар жуда катта аҳамиятга эга. Колхозлар йилнинг биринчи ярмида ишлаб чиқариш харажатларининг ўрта ҳисобда 80 процентини ва шу жумладан колхозчиларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш учун бўладиган харажатларни кредитлар ҳисобига қоплайдилар.

Қишлоқларда қурилиш ишлари қизиб кетди. Колхозлар шу мақсадда ўзларининг бўлинмас фондларидан кўп маблағ сарф қилмоқдалар. Бундан ташқари, давлат уларга узоқ муддатли кредитлар бериб, пул билан катта ёрдам кўрсатмоқда. Ўтган йили қишлоқ хўжалик артелларининг капитал сарфларида бу кредитлар 32 процентни ташкил этди, яъни етти йиллик бошидагига нисбатан анча кўпроқ бўлди. Колхозлар давлатдан олинган маблағларнинг ярмидан кўпроғини ишлаб чиқариш бинолари қуриш учун сарф қилдилар. Қурилиш учун кредитлар иншоотнинг тўла қиймати миқдорида берилади, меҳнат ҳақи ҳам шу ҳисобга киради. Хўжалик маблағларга вақтинча муҳтож бўлиб қолган тақдирда яна қўшимча равишда қисқа муддатли кредит ҳам олиши мумкин.

Давлатнинг қишлоққа берадиган молиявий ёрдамидан мақсад колхозларда капитал қурилишга энг кўп ёрдам беришдир. Шу мақсадда аввалги ўн беш йил ўрнига йигирма йиллик муддатгача кредит берилади. Колхозлар узоқ муддатли молиявий ёрдамдан фойдаланиш учун йилига 0,75 процент тўлайдилар. Жаҳон практикасида бундай енгил шартлар билан бошқа ҳеч қайси мамлакатда кредит берилмаётган бўлса керак.

Аммо, шуни ҳам айтмоқ керакки, хўжаликларнинг ҳаммаси ҳам давлатнинг молиявий ёрдамидан моҳирлик билан фойдаланмоқдалар, деб бўлмайди. Бир қанча жойларда техника-иқтисодий жиҳатдан етарли даражада асослаб берилмагани ҳолда, қурилиш ишлари бошлаб юборилади. Колхозларда ҳозирча унча зарур бўлмаган иншоотлар ҳам қурилмоқда. Қишлоқ хўжалик органлари эса, асосий фондларнинг ишга туширилишини суст назорат қилмоқдалар. Давлат банки муассасалари ҳам маблағлардан қандай фойдаланаётганлигини ҳали етарли даражада кузатиб турмаётирлар.

Колхозлар техника сотиб олиш учун узоқ муддатли кредитларнинг 40,6 процентини сарф қилмоқдалар. Авваллари бу кредитлар беш йилга берилган бўлса, ҳозир саккиз йиллик муддат билан берилади. Кўчат ва ток ўтказиш, кўчатзорлар вужудга келтириш учун колхозларга кредит бериш муддатлари узайтирилди. Мамлакатимизда мутахассислар учун жамоат уй-жой биноларн қураётган колхозларга узоқ муддатли кредит берилмоқда. Колхозлараро қурилиш ташкилотларининг моддий-техника базасини вужудга келтириш ва кенгайтириш учун банкларнинг бу ташкилотларга бераётган кредити тобора ортмоқда.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ МАРТ ПЛЕНУМИ ҚАРОРЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРАМИЗ

Колхозларнинг кўпчилиги молиявий ёрдамдан моҳирлик билан фойдаланмоқда, Давлат банкига бўлган қарзларини ўз вақтида узмоқда. Колхозларнинг, хусусан иқтисодий жиҳатдан камқувват бўлган, давлатга кўпроқ қарздор бўлиб, ўзларининг хўжалик фаолиятида қийинчилик кўрган колхозларнинг молиявий аҳволини енгиллаштириш учун КПСС Марказий Комитетининг Пленуми уларга молиявий жиҳатдан бир қанча имтиёзлар беришни зарур деб топди. Бундай колхозларнинг нормал ишлаши учун имконият яратиб бериш мақсадида уларнинг зиммаларида қолган қарзларнинг талайгина қисми, (илгари олинган кредитлар бўйича) улардан соқит қилинади. Шу муносабат билан бўшаб қолган маблағлардан колхозлар ўз хўжалигини ривожлантириш, моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, жамоат фондларини тўлдириб туриш ва колхозчиларнинг меҳнатига тўланадиган ҳақни кўпайтириш учун фойдалана оладилар.

— Колхозларга ва қишлоқ аҳолисига молиявий ёрдам қандай амалга оширилмоқда?

— Давлат банкининг совхоз ишлаб чиқаришига бераётган кредитлари етти йилликнинг бошидан буён тўрт баравардан зиёд ортди ва 1964 йил 1 июлгача 4.4 миллиард сўмга етди. Бу маблағлардан минерал ўғитлар, нефть маҳсулотлари, запас қисмларнинг ҳақини тўлаш, навдор уруғларни айирбошлаш учун бўладиган харажатларни, экиш, ҳосилни йиғиштириб олиш ва чорва моллар ҳамда паррандаларни боқиш учун зарур бўлган бошқа материалларни сотиб олиш учун фойдаланилади.

Совхозлар деҳқончилик ва чорвачиликдаги пландан ташқари харажатлар учун, ишлаб чиқаришни механизациялаштириш ва кенгайтириш учун ҳам кредит оладилар. Бу эса, уларнинг қишлоқ хўжалик экинлари ҳосилдорлигини ва чорвачилик маҳсулдорлигини кўпайтириш учун қўшимча тадбирларни амалга оширишлари, маҳсулотни қайта ишлаш пунктларини, консерва, виночилик корхоналарини ва омборларни қуришларига имконият яратиб беради.

Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини янада юксалтириш соҳасидаги зарур тадбирларни кўриш билан бир қаторда, совхозларнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлашга ҳам катта эътибор берилади. 1966—1970 йилларда 71 миллиард сўм миқдоридаги капитал маблағларнинг 41 миллиард сўмини ишлаб чиқариш иншоотлари қуриш, давлат корхоналари ва қишлоқ хўжалик ташкилотлари бўйича техника сотиб олиш учун, шу жумладан 21 миллиард сўмни қурилиш-монтаж ишларига ажратиш кўзда тутилди. Бундан ташқари, қишлоқларда уй-жой ва маданий-маиший объектлар қурилишига анча кўп капитал маблағ ажратилади.

Давлат банки уй-жой биноларини қуриш ва чорва моллар сотиб олишда қишлоқ аҳолисига тобора кўп ёрдам беради. Бу чора қишлоқ меҳнаткашларининг моддий-маиший шароитини яхшилайди ва пировардида хўжаликларнинг экономикасини мустаҳкамлайди. Давлат банки етти йиллик бошидан буён уй-жой қуриш учун қишлоқ аҳолисига олти юз миллион сўмдан кўпроқ узоқ муддатли кредитлар берди. Давлат банки колхозчиларга (маҳаллий шароитга қараб) 700 сўмдан тортиб 1500 сўмгача кредитлар беради. Бу қарзлар етти йил ичида узилиши керак.

Давлат ўз рўзғорида боқиш учун чорва моллари сотиб олишга қарор берган колхозчилар, шаҳар ва қишлоқ ишчилари, хизматчиларига молиявий ёрдам бермоқда. Сигир сотиб олиш учун 300 сўмгача қарз берилади. Кредитнинг муддати беш йил бўлиб, иккинчи йилдан бошлаб, қарзни уза бошлаш керак. Бузоқ сотб олиш учун 150 сўмгача қарз берилади ва бу қарз беш йил ичида узилади. Қарзни учинчи йилдан бошлаб тўлаб бориш мумкин.

Якка тартибда уй-жой қуриш ва сигирлар ҳамда бузоқлар сотиб олиш учун қарз олувчига ишлаб турган жойида кредитлар берилади. Бундай тартиб колхозлар, корхоналар ва ташкилотларнинг Давлат банки кредит ёрдамидан яхши ишлаётган колхозчиларни, ишчи ва хизматчиларни рағбатлантириш чораларидан бири сифатида фойдаланишларига ёрдам беради.

СССР Давлат банки, — деди ўрток Посконов, — КПСС Марказий Комитети март Пленумининг қарорларига мувофиқ, колхоз ва совхозларга кредит — ҳисоб-китоб хизмати системасини такомиллаштирмоқда, контракция шартномаларига мувофиқ аванс бериш практикасини яхшиламоқда, капитал маблағ сарфлаш, шунингдек ишлаб чиқариш харажатлари учун колхоз ва совхозлар кредит бериладиган объектларни кўпайтирмоқда, Давлат банки муассасаларининг иқтисодий ишлари даражасини оширмоқда ва банк йўли билан контроль қилишни кучайтирмоқда.

Давлат банки эндиликда совхозларга бевосита кредит бераётгани каби, мамлакатнинг турли зоналаридаги бир қанча колхозларга ҳам бевосита кредит беришни тажриба қилиб кўриш, кредит берган вақтда яхши ва ёмон ишлаётган хўжаликларга алоҳида-алоҳида ёндошиш ниятидадир. СССР Қишлоқ хўжалиги министрлиги ва молия министрлиги билан биргаликда совхоз ва колхозларда хўжалик ҳисобини тўла жорий қилиш тадбирлари ишлаб чиқилмоқда.

Совет кишилари, деди А. А. Посконов сўзининг охирида, КПСС Марказий Комитети март Пленумининг қарорларини бажариш учун зўр ташаббус ва зўр ғайрат билан ишга киришдилар. Ана шу буюк умумхалқ ишида Давлат банки ташкилотлари катта роль ўйнайдилар. Улар ўз ишларини доим такомиллаштириб боришлари, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг барча тармоқларини ўстириш негизи бўлган колхоз ва совхоз экономикасини мустаҳкамлашда уларга ёрдам беришлари керак.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ МАРТ ПЛЕНУМИ ҚАРОРЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРАМИЗ

ТУРМУШ МАДАНИЯТИНИ ЯХШИЛАЙЛИК

ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ПАРТИЯ КОМИТЕТИНИНГ ПЛЕНУМИ

Илгари хабар қилинганидек, 9 апрелда область партия комитетининг II пленуми бўлиб ўтди. Пленум Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети XIII пленумининг «Турмуш маданиятини ошириш, ўтмиш сарқитларини йўқотиш — меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялашнинг муҳим шартидир» деган қарорининг Октябрь ва Юқори Чирчиқ районлари партия комитетлари томонидан бажарилишининг бориши тўғрисидаги масалани муҳокама қилди.

Октябрь район партия комитетининг биринчи секретари ўрток **Т. С. Содиқов** ўз докладида район партия комитети меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялашда партия ташкилотларининг ролини оширишга доимо катта эътибор бериб келаётганлигини айтиб ўтди.

Район партия ташкилоти меҳнаткашларнинг сиёсий ва ижодий активлигини халқ хўжалиги вазифаларини ҳал қилишга сафарбар қилиб, ўтган йил ҳамда 1965 йилнинг биринчи квартал планларининг муддатидан илгари бажарилишини таъминлади.

Кўпгина корхоналарда ишлаб чиқариш маданияти оширилмоқда. Меҳнат шароити яхшиланиб, территориялари ободонлаштирилмоқда. Трактор-йиғув заводи, 2-пойафзал фабрикасининг коллективлари бу соҳада айниқса яхши натижаларга эришдилар.

Кейинги вақтда районда коммунистик меҳнат учун бошланган ҳаракат янада кенгайди. Ҳозир бу ҳаракатда 50 мингдан ортиқ киши қатнашаяпти. 10 корхона, 908 участка ва цех коммунистик меҳнат коллективи номини олиш учун курашмоқда.

Докладчи районда уй-жой ва маданий-маиший бинолар қурилишининг кенг миқёсда олиб борилаётганлиги тўғрисида батафсил гапиради. Ўтган йили 88 минг 104 квадрат метр уй-жой, 5 мактаб, бир неча мактабгача ёшдаги болалар муассасалари фойдаланишга топширилди. Олий ўқув юртлари студентлари учун катта массив — Тошкент Давлат университети учун мўлжалланган бинолар комплекси ҳамда даволаш муассасалари қурилмоқда. Санъат саройи район фахри бўлиб қолди. Ундан ташқари районда уйсозлик комбинати, керамзит заводи корпуслари, ўқитувчилар малакасини ошириш институтининг бинолар комплекси, зона лойиҳалаш базалари, ирригация бўйича давлат махсус конструкторлик бюросининг биноси ва бошқа иншоотлар қад кўтарди.

Шунингдек, саноат корхоналари ва турар-жойларни газлаштириш бўйича катта ҳажмдаги ишлар бажарилди, водопровод ва канализация тармоқлари кенгайди. Жамоатчилик кенг вакилларининг актив иштирокида районни ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш амалга оширилаётир. Кўпгина маҳаллаларда жамоатчилик асосида клублар, кутубхоналар, болалар хоналари, магазинлар, медицина пунктлари қурилмоқда.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XIII пленумидан кейинги ўтган даврда идеология ишининг хилма-хил формалари кенгроқ қўлланила бошланди. Ҳозир районда назарий семинарлар, сиёсий маориф тўгараклари, жамоатчилик асосларида ташкил этилган 20 та сиёсий маориф кабинети, коммунистик меҳнат мактаблари, партия, совет ва хўжалик активи мактаби ишлаб турибди. Ленин жумаликлари мунтазам ўтказилаётир. Лекция пропагандаси иши анча яхшиланди. Пропаганда ишига бир ярим мингга яқин киши, жумладан, партия, совет, хўжалик ходимлари ва инженер-техниклардан 310 киши жалб қилинган. Райондаги партия, совет ва жамоат ташкилотлари хотин-қизлар ўртасида, бевосита улар яшаб турган жойларда тобора активроқ иш олиб бораётирлар. Райондаги маданий-оқартув муассасалари, халқ университетлари ва мактаблар иши ҳам анча яхшиланди, меҳнаткашларга медицина хизмати кўрсатиш сифати ошди.

Шу билан бирга, — деди докладчи, район партия комитети ва бошланғич партия ташкилотлари Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XIII пленуми қарорини бажаришда жиддий камчиликларга йўл қўйдилар.

Айрим партия ташкилотлари ҳанузгача турмуш маданиятини ошириш ва кишилар онгидаги ўтмиш сарқитларига қарши кураш масалаларини ўз ишларининг диққат марказига қўйган эмаслар. Ана шу муҳим ишга коммунистлар, комсомоллар, касаба союз активлари ва кенг жамоатчиликни суст жалб қилиб, корхона раҳбарларининг меҳнаткашларга маданий-маиший хизмат кўрсатишда уларнинг ҳам жавобгар бўлишларига эришмаётирлар.

Коммунистик меҳнат мусобақасига раҳбарлик қилишда кўпинча формализмга йўл қўйилмоқда. Меҳнат тарбиясига суст раҳбарлик қилинаётганлиги меҳнатни ташкил этишда жиддий камчиликларга сабаб бўлаётир.

Ошхоналар тресги ва умумий овқатланиш корхонаси партия ташкилотлари меҳнаткашларга маданий хизмат кўрсатишни яхшилаш учун зарур чораларни кўрмаётирлар, Трактор-йиғув заводи, студентлар шаҳарчаси ва Пушкин номли маданият ва истироҳат боғида ошхоналар қуриш чўзиб юборилаётир.

Идеология ишида ҳам камчиликлар йўқ эмас. Баъзи сиёсий маориф тармоқларидаги тўгарак ва семинарлар расмият учунгина тузиб қўйилган. Кўпинча машғулотлар ўтмай қолади. Тўгараклар машғулотларида эса давомат анча паст. Пропагандистлар ўтилаётган темани ишлаб чиқаришнинг конкрет вазифалари билан боғлаб олиб бормаётирлар. Меҳнаткашларни илмий-атеистик руҳда тарбиялашда ҳам камчиликларга йўл қўйилаётир. Шунингдек маданий-оқартув муассасалари, аҳолига кино хизмати кўрсатиш иши ҳам кўнгилдагидек эмас. Меҳнаткашларга медицина хизмати кўрсатишни янада яхшилаш соҳасидаги ҳамма имкониятлардан фойдаланилаётир деб бўлмайди.

Сўнгра докладчи район партия комитети ва ижроия комитетининг аҳоли турмуш маданиятининг янада оширилиши юзасидан белгиланган тадбирлари ҳақида гапиради. Район коммунистлари ва барча меҳнаткашлари КПСС Марказий Комитети март Пленумининг қарорини якдиллик билан қўллаб-қувватламоқдалар ва уни халқ ҳақида партия ғамхўрлигининг яна бир ёрқин тимсоли деб биладилар. «Бу ғамхўрликдан руҳланган район меҳнаткашлари ўз олдиларига қўйилган вазифаларни бажариш учун бутун кучларини сарфлайдилар, дейди пировардида докладчи.

Юқори Чирчиқ район партия комитетининг биринчи секретари ўрток **И. И. Ладушкин** ўз докладида КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати социалистик қишлоқ меҳнаткашлари тўғрисида доимо ғамхўрлик қилаётганлигининг яна бир ёрқин намунаси КПСС Марказий Комитетининг март Пленуми қабул қилган қарор бўлди, дейди. Пленумда белгиланган ҳаётий тадбирлар дала меҳнаткашлари томонидан хурсандлик билан кутиб олинди.

Март пленуми қишлоқ хўжалигини янада ривожлантиришнинг зарур тадбирларини белгилар экан, бунда қишлоқда тарбиявий ишнинг юксалиши, маданий-маиший шароитнинг янада яхшироқ бўлиши масалаларига ҳам алоҳида аҳамият берди.

Район партия ташкилоти республика Компартияси Марказий Комитетининг XIII пленумидан кейинги ўтган даврда шу пленум қарорини бажариш соҳасида бирмунча ишлар қилди. Коммунистик меҳнат ҳаракатига «Политотдел», «Правда» колхозларининг аъзолари, 1-луб заводи ишчилари қўшилдилар. Қишлоқ хўжалик билимлари икки йиллик университети ўз ишини муваффақиятли тугаллади. Райондаги 237 тўгарак ва назарий семинарларда 5 мингдан ортиқ киши ўқимоқда, пропагандистлар учун доимий семинар ишлаб турибди. Иккита икки йиллик саломатлик университети ҳам ташкил қилинган.

«Политотдел», «Правда» ва Свердлов номли колхозларда меҳнаткашларга маданий-маиший хизмат кўрсатиш яхши йўлга қўйилган. Бу хўжаликларда болалар боғчалари, клублар, дала шийпонлари, ёзги кинотеатрлар, ҳозирги замон медицина техникаси билан жиҳозланган касалхоналар ишлаб турибди. Колхоз посёлкалари ҳам йилдан-йилга ободонлашиб бораётир. Колхозчиларнинг кўпчилиги

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ XIII ПЛЕНУМИ ҚАРОРЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРАМИЗ

газлаштирилган типовой уйларда яшамоқдалар. Уларнинг болалари эса кенг ва ёруғ синфларда ўқимоқдалар. «Политотдел» колхозида маданият саройи намунали ишлар қилаяпти. Ҳозир «Правда» колхозида ҳам шундай сарой қурилаяпти.

Аммо, дейди докладчи, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XIII пленуми қарорларинч амалга оширишда ҳамма ишлар ҳам яхши кетяпти, деб бўлмайди. Район партия комитетининг март ойи охирида бўлиб ўтган пленумида ана шу масала муҳокама қилинди.

Райондаги «Коммуна», «Гулистон», «Ленинобод», Калинин номли колхозларда, «Ўзбекистон» колхозининг «Намданак» участкасида ва бошқа қатор хўжаликларда болалар боғча ва яслилари етишмайди. Кўпгина клуб биноларидан мақсадга мувофиқ фойдаланилмаётир, қатор хўжаликлар эса ўз клубларига эга эмас. Қишлоқда кутубхона хизмати ҳам ёмон аҳволда. Китоблар фонди, айниқса ўзбек тилидаги китоблар фонди колхоз кутубхоналарида ҳали жуда оз. Уларнинг кўплари учун тегишли бинолар қуриб берилмаган.

Тарбия ишининг қониқарсиз йўлга қўйилганлиги туфайли мактабларда ўзлаштириш даражаси анча паст. Районда янги мактаблар қуриш ва улар учун қўшимча бинолар ажратишга етарли эътибор берилмаяпти.

Райондаги даволаш муассасалари тармоқларининг кенгайиши тўғрисида ҳам етарлича ғамхўрлик қилинмаётир. Қатор колхозларда туғруқхоналар йўқ, аҳоли ўртасида санитария-гигиена пропагандаси олиб борилмаётир. Аҳолига коммунал хизмати кўрсатишда ҳам камчиликлар оз эмас.

Докладчи район партия комитети хотин-қизлар Советлари ишига ёмон раҳбарлик қилаётир, хотин-қизларни ижтимоий фойдали меҳнатга кам жалб қилиб, уларни раҳбар ўринларга кўтармаётир, деб тан олди. Кейинги вақтда сиёсий ташкилотчилар, агитаторлар ўз ишларини жуда сусайтириб юбордилар.

Район партия комитети ва район ижроия комитети Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети XIII пленумининг қарорини бажарабориб маданий-маиший бинолар қуришнинг 1965—1966 йилларга мўлжалланган планини ишлаб чиқди ва уни қабул қилди. Планда клуб, кино-театр, касалхона, мактаб, болалар боғча ва яслилари ва бошқа объектлар қуриш кўзда тутилади.

Пировардида ўрток Ладушкин бундай деди. Район коммунистлари ва барча меҳнаткашлари партиямиз Марказий Комитети март Пленумининг қарорларидан руҳланиб, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ва давлатга сотиш юзасидан олган ўз социалистик мажбуриятларини бажариш учун курашиш билан бирга, турмуш маданиятини ошириш ва ўтмиш сарқитларини йўқотиш йўлида бутун куч ва ғайратларини аямайдилар.

Сўнгра докладлар юзасидан музокаралар бўлди.

Бўка район партия комитетининг биринчи секретари **Т. Ражабов** музокарада сўзга чиқиб, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XIII пленуми қарори районидаги барча коммунистлар ва меҳнаткашлар томонидан мамнуният билан кутиб олинганлигини айтади. Бу қарор район партия активи йиғилишида муҳокама қилиниб, шу соҳада конкрет тадбирларни белгиланди. Партия ташкилотлари ва маҳаллий Советлар маданий-маиший ва уй-жой қурилишига, уларни ремонт қилишга эътиборни анча кучайтирдилар.

Район партия ташкилоти қишлоқда оммавий-сиёсий ишларга ҳам кўпроқ эътибор берадиган бўлиб қолди. Юзлаб агитатор ва пропагандистлар меҳнаткашларга КПСС XXII съезди ҳамда партия Марказий Комитети кейинги Пленумларининг қарорларини, жумладан мамлакатимиз қишлоқ хўжалигини янада ривожлантириш иши учун катта аҳамиятга эга бўлган март Пленуми қарорини тушунтириш ишларини олиб бораётирлар. Районда жамоатчилик асосларида маданият, саломатлик ва қишлоқ хўжалиги университетлари ташкил қилинган.

Шу билан бирга, дейди ўрток Ражабов, аҳолига маданий-маиший хизмат кўрсатиш иши қониқарли, деб ҳисоблаб бўлмайди. Кино хизмати кўрсатиш иши кўнгилдагидек эмас. Қишлоқда уй-жой ва маданий-маиший қурилиш суст бораётир, аҳоли яшайдиган пунктларни ободонлаштиришда ҳам камчиликлар мавжуд.

Район партия ташкилоти аҳолига хизмат кўрсатишни яхшилаш чораларини кўрмоқда. Мактабларнинг моддий базаси анча мустаҳкамланди, савдо ва умумий овқатланиш корхоналари сони кўпайди. Йўл қурилиши, қишлоқларни электрлаштириш ва радиолаштириш иши ҳам анча яхшиланди. Бу йил колхоз ва совхозларда яна ўнлаб янги турар-жой бинолари қад кўтаради. Янги магазинлар, кутубхона ва ҳаммом қурилаяпти.

Республика ва область ташкилотлари, деди сўнгра ўрток Ражабов, қишлоқ меҳнаткашларининг тобора ўсиб бораётган талабларини ҳисобга олмай, харидорлар қарамай ҳам қўядиган товарларни келтирадилар. Магазинларда холодильниклар, кир ювиш машиналари, мотоцикллар, қурилиш материаллари етишмайди. Тошкентлик маданият, илм-фан ва санъат арбоблари қишлоқда маданий-оқартув ишининг яхши йўлга қўйилишида, бадиий ҳаваскорлик коллективларини ташкил қилишда қишлоққа кам ёрдам бераётирлар.

Оҳангарон шаҳар ижроия комитетининг раиси **А. Ғуломов** айтадики, Оҳангарон шаҳар партия комитети ва ижроия комитети кейинги вақтда шаҳар меҳнаткашларига маданий-маиший, медицина ва савдо хизмати кўрсатиш ишини анча яхши йўлга қўйдилар. Турар жой биноларини ишга тушириш плани бажарилди, янги мактаблар, болалар комбинатлари, маданий хизмат кўрсатиш комбинати, химчистка цехи, телеателье, почта бўлим, аптека ва бошқа кўпгина объектлар қурилаяпти.

Ўзбекистон ССР Маориф министрининг ўринбосари **А. В. Муравьева** ва Оққўрғон район мактаб-интернат директори **Л. М. Пак** ўртоқлар сўзга чиқиб, мактаб қурилиши ҳамда ўқув-тарбия ишини яхшилаш масалалари устида тўхталиб ўтдилар. Ўтган йили Оққўрғонда Димитров номли колхозда мактаб-интернат қурилиши тугалланмай қолиб кетди. Область мактабларида ўқувчиларга хизмат кўрсатиш ҳам ёмон аҳволда. Ўқув-тарбия ишида ҳам жиддий камчиликлар бор. Ўқувчиларнинг мактабдан кетиб қолиши сингари ҳоллар ҳам учраб туради.

Пленум қатнашчилари Октябрь районидаги «Янги шаҳар» маҳалла комитетининг раиси **Р. Мелиқулов** сўзини эътибор билан тингладилар. Бу маҳалла комитети аҳоли ўртасида катта обрў қозонган. Маҳалла аҳолиси ўзи яшаб турган уй ва кўчаларни ободонлаштирди, чойхона, қариялар уйи, она ва болалар уйи қурилди. Маҳалла комитети аҳоли ўртасида катта тарбиявий иш ҳам олиб бораётир.

Колхоз қишлоғи, деди ўз сўзида Юқори Чирчиқ районидаги «Правда» колхозининг раиси **И. А. Цой**, катта имкониятларга эга. Ҳар йили колхозимизда қурилиш учун қарийб ярим миллион сўм ажратилмоқда. Кейинги вақтда 400 дан ортиқ колхоз аъзоси янги уйларга кўчиб киришди. Колхозда тўртта клуб, 6 та доимий ва 12 та мавсумий кутубхона, 2 та ҳаммом, маиший хизмат кўрсатиш комбинати ишлаб турибди. Колхозчиларнинг маданий дам олишлари учун шароит яратиб берилган. Жамоатчилик асосларида ташкил қилинган қишлоқ хўжалик билимлари университетини яқинда 40 дан ортиқ колхозчи битириб чиқди.

Сўнгра ўрток Цой пудратчи ташкилотлар ўз мажбуриятларини кўпинча ёмон бажарадилар, деб айтди. Масалан, колхозда бундан беш йил бурун маданият уйи қурилиши бошланган эди, лекин ҳанузгача бу иш тамом бўлгани йўқ. «Межколхозстрой» район бирлашмаси ҳам қурилиш ишларини кўпинча сусайтириб юборади. Бу бирлашма зарур техника ва қурилиш материаллари билан етарлича жиҳозланмаган, ўз мутахассис кадрларига эга эмас.

Колхозлараро қурилиш ташкилотларининг иши тўғрисида «Облколхозстройтрест»иннг бошқарувчиси **С. О. Сааков** ҳам гапирди.

Музокарада шунингдек Юқори Чирчиқ районидаги 7-совхоз партия ташкилотининг секретари **Т. Оллоёров**, область маданий хизмат кўрсатиш бошқармасининг бошлиғи **С. Ш. Муталов** ўртоқлар ҳам қатнашдилар.

Пленумда область партия комитетининг иккинчи секретари **А. С. Пономарёв** нутқ сўзлади.

Пленум муҳокама қилинган масала юзасидан тегишли қарор қабул қилди ҳамда область партия комитети бюроси ва область ижроия комитетининг 1965 йилда Тошкент области аҳолисининг турмуш маданиятини ошириш бўйича белгиланган тадбирларини маъқуллади.

Оржоникидзе районидаги «Маданият» колхозида хўжаликнинг энг кекса аъзоларидан бир группасига пенсия шаҳодатномалари ёзилди. Суратда: пенсионерлардан Суннат Хидиров, Йўлдош Неъматов ва Одил Шариповлар ўз пенсия шаҳодатномаларини кўздан кечирмоқдалар.
Р. Шамсуддинов фотоси. (ЎзТАГ).

ГАЗЕТХОНЛАРГА ХАБАР ҚИЛАМИЗ

Калинин районидаги Оржоникидзе номли колхозда яшовчи ўрток Р. ФАЙЗУЛЛАЕВга.

Оржоникидзе номли колхоз билан «Қорасув» совхози орасидаги йўл бир неча йилдан буён ремонт қилинмай, икки хўжалик ўртасида сансалор бўлаётгани тўғрисида, ёзиб юборган хатингизга район ижроия комитетидан жавоб хати олдик. Йўлни тузатиш, дейилади жавоб хатида, «Қорасув» совхози билан Оржоникидзе номли колхоз правлениесига топширилди.

* * *

Тошкентдаги учёт-кредит техникуми студентлари А. САМАТОВ, Н. НОРҚУЛОВ, қурилиш техникумининг студенти Х. БОЙНАЗАРОВ ва Тошкент тўқимачилик комбинати ишчиси В. САЪДИЕВ ўртоқларга.

Редакцияга хат ёзиб ўзбек давлат филармонияси артистлари иштирокида Эстрада театрида кўрсатилган концертда номлари эълон қилинган артистларнинг ҳаммаси иштирок этмаганлигидан шикоят қилган эдингиз. Шу хат юзасидан текширув ўтказган Ўзбекистон ССР маданият министрлиги санъат ишлари Бош бошқармаси бошлиғининг ўринбосари ўрток Вирлин қуйидагиларни билдирди:

«Хатда кўрсатилган фактлар тасдиқланди. Ўзбекистон ССР давлат филармонияси ҳамда давлат Эстрада театри маъмурияти қаттиқ огоҳлантирилди».

* * *

Тошкент шаҳар, Киров район, Белинский кўча, 77-уйда яшовчи ўрток С. СУЛТОНОВга.

«Яқин йўлимиз узоқ бўлаётир» сарлавҳали хабарингизни текшириш учун Киров район ижроия комитетига юборган эдик. Олинган жавобдан маълум бўлишича, «Халқобод» проезди очиб берилган. Қурилган бу тадбир меҳнаткашларга қулайлик туғдиради.

* * *

Октябрь районидаги «Озод» кўча, 1-тупик, 1-уйда истиқомат қилувчи А. ТУРҒУНОВга.

Пойтахтимиздаги 14-болалар касалхонасининг айрим вахтёр ва энагалари беморлардан хабар олиш учун келган ота-оналарга қўпол муомалада бўлаётганликлари тўғрисида ёзган шикоятингиз касалхона маъмуриятига маълум қилинди. Касалхона маъмурияти хатни коллектив ўртасида муҳокама қилган. Шифохонада кишиларга қўпол ва нотўғри муносабатда бўлаётган вахтер В. Власов қаттиқ огоҳлантирилган.

* * *

Тошкент Давлат университетининг студенти А. МИРЗАЕВга.

Кино-театрларнинг кечки сеансларига 16 ёшга тўлмаган болаларнинг қўйилиши қатъий ман қилинган. Аммо кўпгина кинотеатрлар бу қоидага ҳануз амал қилмаётирлар, деб эътироз билдирган эдингиз, редакцияга юборган хатингизда.

Шаҳар кинофикацияси бошқармаси фикрингизни қувватлаб, бу масалага қатъий риоя қилиш ҳақида пойтахтдаги барча кинотеатрларнинг директорларини огоҳлантирди.

БОСИЛМАГАН МАТЕРИАЛЛАР ИЗИДАН

ЧОЙХОНА ИШИ ЯХШИЛАНАДИ

Фрунзе районининг «Бошлиқ» маҳалласидаги чойхона меҳнаткашлар талабига жавоб бермаётир. Шу атрофда яшовчи ишчи, хизматчиларнинг кўпчилиги чойхонага киришганда бу ҳолдан ранжимоқдалар. Чойхоначи бўлса чой сотишдан бошқани билмайди, дейилган эди бир группа меҳнаткашлар ёзиб юборган хатда.

Фрунзе район ошхоналар трестининг директори ўрток Мирзаев редакцияга жавоб хати йўллаб, хатда келтирилган фактларнинг текширишда тасдиқланганлигини айтган. Чойхона ишини яхшилаш юзасидан амалий тадбирлар кўрилган. Шунингдек, чойхона иши устидан қониқарсиз контроль уюштиргани учун 26-ошхона мудири Маҳмудов огоҳлантирилган.

У йиллар шуҳрати абадий сўнмас

ФРОНТ ГАЗЕТАЛАРИ САҲИФАЛАРИДАН

ЖОНИМНИ ҲАМ АЯМАЙМАН

Ўзбек халқининг фронтдаги жангчи фарзандларига ёзган ва «Правда» газетасида босилиб чиққан мактубини чин қалбим билан табриклайман. Немис-фашист босқинчиларга қарши курашнинг иштирокчиси бўлганлигим учун ўз халқимни ишонтириб айтаманки, Ватанимнинг бахт-саодати ва улуғворлиги учун жонимни ҳам аямайман.

1941 йил июль ойидан буён уч оға-ини Қизил Армия сафида хизмат қилмоқдамиз. Биз бир қатра қонимиз қолгунча адолат учун жанг қиламиз. Душманнинг янчиб ташланишига ва ғалаба қозонишимизга ишонамиз. Ўзбек халқининг фарзандлари жонажон Ўзбекистонга ғалаба байроғини баланд кўтариб қайтиб борадилар.

Учқун СОАТОВ,

ВКП(б) аъзоси (Пискент райони)

(«Ватаннинг чақириғига жавоб» (1944 йил) китобидан).

ВАТАН УЧУН КУРАШДА...

Кулранг муқовалик кичик книжканинг ўртасини ўқ тешиб, уни қонга бўяган. Бу қон улуғ Ватан учун ва унинг озодлиги учун тўкилди! Бу қон темирдек мустаҳкам совет фарзанди Комил Рашидовнинг қандай жанг қилгани ва ўлимга тик қараганидан дарак берарди.

У Ленин комсомолининг қўрқмас фарзанди сифатида, қўлидаги жанговар қуроли билан немис ерида жанг қилди. Қасосчи сифатида ғолиб қадам ташлади. У фашист дорларида тебранган ўз тенг-қурлари, совет қизлари ва ёшлари учун, ота-оналаримизнинг вақтсиз оқарган сочлари учун, элимизнинг вайронага айлантирилган шаҳар ва қишлоқлари учун гитлерчи жаллодлардан ўч олди.

Комил Рашидов ўзининг кулранг книжкаси — комсомол билетини ҳамиша жангларда юрагида сақлаб келди.

Н. шаҳрини штурм қилиш бошланди. Қизил аскар Комил Рашидов офицер Гусев командирлигидаги штурмчилар бўлинмасида ҳаракат қилиб, шаҳарга биринчилар қаторида ёриб кирди.

Бир группа жангчиларимиз кварталларга штурм қилиб, уйларни бирин-кетин немислардан тозалай бошладилар. Рашидов ва унинг жанговар дўсти Клименко кўча охиридаги бир уйга бостириб кирди. Бу уйнинг биринчи қаватидан иккинчи қаватига чиқаётганларида уй хонасида яшириниб олган уч фашист буларга қараб милтиқларидан ўқ узди. Рашидов уларнинг қайси ердан ўқ узаётганини дарҳол пайқаб қолди ва ўртоғи билан у ерга шиддат билан кириб:

— Ҳенде ҳох! — деб қичқирди.

Гитлерчилар қўлларини баланд кўтариб, икки совет баҳодирининг олдига тушдилар.

Рашидов ва Клименколар немисларни уйдан олиб чиқар эканлар, рўпарадаги бошқа бир уйдан уларга пулемёт ўқи узилди. Рашидов бу ерда ҳам эсанкираб қолмади. У, гитлерчиларни Клименкога топширди ва унга.

— Ҳушёр бўл, — деб тайинлади.

Комил бир қўлида автомат, иккинчи қўлида граната тутган ҳолда яшин тезлигида кўчанинг гитлерчилар турган томонига ўтиб олди. Гитлерчилар ҳа деб Клименко ва унинг қўлидаги асирлар турган жойга қараб ўқ узар эдилар. Уларнинг пулемёти бинонинг ертўласига жойлашган. Рашидов кўкраги билан ерга ётган ҳолда душман пулемёти жойлашган ерга эмаклаб келди. У бир секундгина нафасини ростлаб олди ва ертўлага бир неча граната улоқтирди. Энди у ўз ишининг натижасини кутабошлади. Немис пулемёти отишдан тўхтади, бироқ расчётдаги немисларнинг қандай аҳволда қолгани маълум эмас эди.

Бу вақт Рашидов ёлғиз автоматини кўндаланг тутган ҳолда ертўла деразасидан немисларга қараб қичқирди:

— Ҳенде ҳох!

Аммо немислар бирпас жимликдан кейин Рашидовга деразадан ўқ уздилар. Рашидов яраланди. Бироқ у бутун кучини йиғиб, сўнгги гранатани олди ва уни ертўлага irғитди...

Комсомол Комил Рашидов душманни ана шундай яксон қилди. Ёвуз душманга қарши жанг қилишнинг ана шундай олижаноб намуналарини кўрсатди.

Совет жангчилари ўз жанговар дўсти Комил Рашидовнинг Ватанимиз озодлиги учун тўккан қони эвазига фашист босқинчилардан аёвсиз ўч олажаклар.

О. АВАЗМУРОДОВ,

младший лейтенант.

«Фронт ҳақиқати» газетаси 1945 йил, 9 март.

УЛУҒ ВАТАНИМИЗНИНГ СЎЗИ

Ғарби-шимолий фронтнинг жангчи, командир ва сиёсий ходимлари ўзбек халқининг фашист босмачиларига қарши жанг қилаётган ўз фарзандларига берган фармонини баланд руҳ билан ўқидилар. Ўзбек халқининг мактуби фақат ўзбек жангчилариниғина эмас, балки рус, украин, қозоқ, қирғиз, татар, озарбайжонлик, тожик жангчиларини ва бошқа миллат жангчиларини ҳам фашистларга қарши курашга илҳомлантиради.

Ўзбек бахшиси Ислом шоир «Ўзбекнинг қалби — шер қалбидир» деган эди.

Биз бир қатра қонимиз қолгунча душманга қарши жанг қиламиз ва душмандан қасос олмагунимизча тинчимаймиз. Қонга қон! Жонга жон!

Олчоқ фашистлар Ўзбекистоннинг яшнаб турган боғларини асло кўролмайдилар.

Ўзбек халқининг фарзандлари барча фронтларда: «Ватан учун! Халқимизнинг бахти ва озодлиги учун» деган шиорлар билан атакага бормоқдалар.

Поёнсиз Ватанимизнинг ерлари Карпат тоғларидан Фарғона боғларигача чўзилиб кетган. Жонажон онамиз — Совет Ватани буюк ва қудратлидир.

Кекса оналаримиз бизларни жангга узатиб қолган вақтларида, қаҳрамон бўлингиз ва душманга асло шафқат қилмангиз, деб фармон берган эдилар. Бу фармон фақат ўзбек оналарининг фармониғина бўлиб қолмай, шу билан бирга улуғ Ватанимизнинг ҳам фармонидир.

Мамлакатнинг ичкарисида корхоналарда ишлаб янгидан-янги ғалабалар қозонишингизга ишонамиз. Сизлар станоклар ёнида ва колхоз далаларида ишлаб, партиямиз кўрсатмаларини амалга оширмоқдасиз.

Коллективнинг топшириғига биноан: Старший политрук **Березников,** политрук **Смазин**, лейтенант **Шарин,** сержант **Олим Охунов,** политрук ўринбосари **Ҳабиб Жўраев,** младший сержант **Бакиров,** қизил аскар **Исоқов, Ғаффоров, Усмонов.**

Ғарби-шимолий фронт.

(«Ватаннинг чақириғига жавоб» (1944 йил) китобидан).

ТАНК КОЛОННАСИ ВА АВИАЭСКАДРИЛЬЯЛАР

Ўзбекистон ССР йигирма йиллиги номидаги танк колоннаси ва авиаэскадрилья қурилишига маблағ тўплаш қизғин давом этмоқда. Бир неча кун ичида 134 миллион 596 минг сўм маблағ тўпланди. Жанговар машиналар қурилишига маблағ тўплаш Самарқанд, Тошкент, Хоразм областларида айниқса қизғин бормоқда. Самарқанд областининг меҳнаткашлари 29 миллион 587 минг сўм, Тошкент областининг меҳнаткашлари 18 миллион 397 минг сўм, Фарғона областининг меҳнаткашлари 17 миллион 706 минг сўм, Наманган областининг меҳнаткашлари 13 миллион 20 минг сўм, Қорақалпоғистон АССРнинг меҳнаткашлари 11 миллион 886 минг сўм маблағ бердилар.

«Фронт ҳақиқати» газетаси. 1944 йил, 29 декабрь.

ЎЗБЕКИСТОНДА ЯНГИ ГЭСЛАР

ТОШКЕНТ. Ўзбекистон пойтахтининг яқинидаги Бўзсув каналида қурилган янги қувватли гидроэлектростанция саноат эксплуатацияси учун ишга солинди.

1-Қуйи Бўзсув ГЭСини Тошкент областидаги 18 районнинг колхозчилари тез суръат билан қурдилар. 1.800 минг кубометрдан ошиқ тупроқ қазиб олинди. 14 минг кубометр бетон қуйилди. 600 тонна металл конструкциялари ва ускуналар монтаж қилинди. Бу уруш вақтида Ўзбекистонда халқ методи билан қурилган 6 йирик гидроэлектростанциялардан биридир.

«Фронт ҳақиқати» газетаси, 1945 йил, 5 январь.

УЛУҒ ҒАЛАБАНИНГ 20 ЙИЛЛИГИГА

ҚАҲРАМОННИНГ ЙЎЛИ

Мактабга етиб келганимизда Абдулла ака дарсда экан. Танаффус бўлди. У бизни эски қадрдонлардай жуда илиқ қарши олди. Икки ўртада қизғин суҳбат бошланди. У бизга улуғ Ватан уруши фронтларидаги хотираларини ҳикоя қилиб берди.

...Бир нарса ҳеч ёдимдан чиқмайди. Биз хизмат қилаётган полк фронт линиясига келтирилди. Разведкачи эдим. Бир куни қисм командири олти солдатни «тил» тутиб келишга ажратди. Булар орасида мен ҳам бор эдим. Топшириқни бажаришга кетдик. Қисмимиз жойлашган ерга душман дзоти тинмай ўқ ёғдириб турарди. Топшириқ муҳим ва масъулиятли эди. Жуда эҳтиёткорлик билан душманнинг орқа томонига ўта бошладик. Душман дзотига яқинлашгунча машаққатли йўлларни ўтдик. Фашистлар тинимсиз ўқ ёғдиришар эди. Дзотга гранаталар улоқтирдик. Эрталабдан бери «сайраётган» пулемётнинг овози ўчди.

Дзотга кирдик. Етти солдат ерда чўзилиб ётарди, учтаси эса саросимада, нима қилишини билмай гангиб қолган. Бир эмас, учта «тил»ни олдимизга солиб, изимизга қайтдик. «тил»ларни қўмондонликка топширдик.

Разведкачилик фаолиятимнинг бошланиши шундай бўлди. Бу воқеа шунинг учун ҳам хотирамдан асти чиқмайди.

Шундан кейин, кечалари разведкага чиқсам, кундуз кунлари мерганлик қилиб, душмандан қасос олавердим. Душман истеҳкомларидан бирида бўлган шиддатли бир жанг ҳануз ёдимда. Жанг узоқ давом этди. Истеҳком бир неча бор қўлдан-қўлга ўтиб турди. Ниҳоят, бор кучимизни тўплаб ҳужумга ташландик. Душманга қарши ҳужум қилиб борар эканмиз, фикр-зикримиз оналаримиз, фарзандларимиз учун душмандан қасос олиш, уни янчиб ташлаш эди. Душманни қувиб борар эканмиз, ҳеч нарса кўзимга кўринмас, вужудим ғазаб билан тўла эди. Олдинга бораётирмизу, аммо дармонсизланиб, кўзимнинг олди қоронғилашди, бошим айланди. Гимнастёркам қонга беланганини сездим. Яраланган эдим. Ўзимни тетик тутишга уринсам ҳам бўлмади. Ўнг томонимдан кимнингдир:

— Қурбонов деган овози эшитилди.

Қайси кўзим билан кўрайки, рота командири Росшупкин ярадор ҳолда окопда ётарди. Бор кучимни тўплаб, уни жанг майдонидан олиб чиқишга жазм қилдим. Баданимдан қон оқарди. Лекин, эътибор бермасдим. Уни елкамда кўтариб дарё соҳилигача олиб келдимда, авайлаб қайиққа ётқиздим. У бошидан яраланган эди. Севимли командиримизни дарёнинг нариги соҳилига олиб ўтар эканман, у менга:

— Қурбонов, агар мен ўлиб кетсам онамга, оиламга хат ёз. Ватан озодлиги йўлида ҳалок бўлди дегин. Лаънати фашистлардан менинг учун ҳам қасос олинглар, — деди у нурсиз кўзларини тикиб.

Командир қўлимда жон берди. Бу воқеа қаттиқ таъсир қилди менга. Шунинг учун ҳам ичкарида эмас, балки шу ердаги дала госпиталида даволанишга қарор қилдим. Госпиталда даволаниб ётибман-у, менинг учун бир куннинг ўтиши худди бир йилга тенгдай туюлади. Айниқса биринчи жангдаёқ яраланиб қолганимга жуда-жуда афсусланар эдим.

Орадан кўп вақт ўтмади. Меҳрибон шифокорларнинг ғамхўрлиги туфайли тезда соғайиб чиқдим. Энди разведкачилик билан бирга душман мерганларини йўқ қилиш учун «ов»га ҳам чиқиб туришга тўғри келди. Қисқа вақт ичида менинг ҳисобимда ўлдирилган ва ярадор қилинган гитлерчиларнинг сони 127 тага етди. Разведка пайтларида ҳам, ханжарим зарбидан ер тишлаган фашистлар кўп бўлди.

Мен хизмат қилган 92-гвардиячи қисм Волгоград жангларида иштирок этиб, гитлерчи галаларни тор-мор келтиргач, фашистларни изма-из қувиб, Днепр соҳилларига ҳам етиб келди. Тиш-тирноғигача қуролланган душман бу ерга мустаҳкам ўрнашиб олган эди. Шунинг учун ҳам икки-уч кун тўхтаб қолишга тўғри келди. Бу — 1943 йилнинг изғиринли октябрь ойлари эди.

Кунларнинг бирида командиримиз бизнинг қисмимиз Днепрдан биринчи бўлиб ўтиши ҳақида армия қўмондони генерал Ватутин буйруқ берганини айтди.

— Бунинг учун олдин дарёнинг душман жойлашган томонига ўтиб, унинг мудофаа системасини, ўт очиш нуқталарини, кучларининг қанча, қаерда кўпроқ жойлашганлигини билиш керак, — деди у.

Топшириққа кўра мен душман истеҳкоми жойлашган Кременчук шаҳарчасига бориб, немис штабидан қандай бўлмасин ҳужжатлар олиб келишим керак эди. Ўша куни ҳаво булут, қуюқ туман бурканган эди. Қалин ўрмонзордаги сўқмоқ йўл ва чангалзорлар орқали шаҳарчага етиб бордим. Шаҳарча атрофида немис солдатлари соқчилари кезишарди. Жуда эҳтиёткорлик билан иш тутиш лозим.

Мендан 20—30 метрдан чамаси нарида 5—6 та немис солдати папирос чекиб, нималар ҳақидадир гапиришар, қаҳқаҳ уриб кулишарди. Эмаклаб ўтиб кетганимни сезишмади улар.

Шаҳар ичига кириб борганимда қуюқ туман ҳали тарқалмаган эди. Узоқ-узоқлардан немис овчаркаларининг бўғиқ акиллаши эшитиларди. Душман штаби жойлашган бинога етиб келганимда тонг отиб қолган, бинонинг тўрт томонида эса биттадан немис соқчиси турарди.

Нима қилиш керак? Ўқ чиқариш асло мумкин эмас, буларни йўқ қилмасдан туриб, ичкари киришга йўл бўлсин. Бу ердан қуруқ қайтиш... Йўқ, йўқ. Нима бўлса бўлди!

Аста-секин дарахтлар панасига ўтиб, немис соқчиси томон эмаклай бошладим. Соқчи дарахтга суянганича тунги изғириндан шумшайиб турарди. Дарахт орқасидан келиб, соқчини қулатдим. Унинг жасадини чуқурга ётқизиб, тезлик билан уст-бошини кийиб олдим. Энди қолган учтасини ҳам саранжомлаш керак. Бир ёқда тонг ёришиб келаяпти. Қолган уччаловини ҳам худди биринчи соқчидай бирма-бир ер тишлатдим.

Энди рўпарадаги бинонинг ичидаги соқчини нима қилсамикин? Вақт зиқ, шошилиш керак. Бундай қарасам у папирос чекаяпти. Немис мундирида эмасманми, папиросимни тутатмоқчи бўлиб соқчининг олдига кирдим-да, шу заҳотиёқ унинг ҳам ҳиқилдоғидан ғиппа бўғиб, корини қилдим. Шундан кейин эҳтиёткорлик билан уй эшигини очиб аста ичкари кирдим. Хонада арок ҳидлари анқиб ётарди. Каравотда эса немис генерали билан унинг адъютанти хуррак отарди. Стол устида бўш арок шишалари, махфий карталар яна аллақандай ҳужжатлар тартибсиз сочилиб ётибди.

Аввал генерални, сўнг адъютантни «тинчитдим». Стол устида ётган карталар, генералнинг сумкаси ва кителининг чўнтагидаги ҳужжатлар билан бирга унинг орденларини қўйнимга тиқиб, аста ҳовлига чиқдим.

Мен фронт линиясига яқинлашганимда тонг ёришган, шаҳарчада эса немисларни тартибсиз отган ўқ овозлари эшитиларди. Душман тревога кўтарган эди.

Олиб келган ҳужжатларимни дивизия командирига топшириб, жанговар буйруқнинг бажарилганлиги ҳақида рапорт бераётганимда хонага армия генерали Ватутин кириб келди. Дивизия командири мени генералга таништириб, бўлган воқеани бирма-бир айтиб берди-да, мен келтирган ҳужжатларни унга топширди.

Генерал қўлимни маҳкам сиқиб мени янги ғалаба билан табриклади.

* * *

Ботир разведкачи Абдулла Қурбонов уч йил давомида душманга қарши ана шундай кураш олиб борди. У улуғ ва шарафли йўлни, мардлик ва қаҳрамонлик йўлини босиб ўтди. Ўзбек халқининг асил фарзанди Абдулла Қурбонов Ватан озодлиги йўлида, халқ бахт-саодати учун курашган ўзбек жангчиларидан бири. Абдулла ака фронтда кўрсатган қаҳрамонликлари учун СССР Олий Совети Президиумининг 1944 йил 22 февралдаги Фармони билан Совет Иттифоқи Қаҳрамони деган шарафли унвонга эга бўлди.

Улуғ Ватан уруши йилларида ажойиб мардлик кўрсатган Абдулла Қурбонов шу кеча-кундузда Янгийўл районидаги 14-сон Ильич номли ўрта мактабда директор бўлиб ишламоқда. Бир вақтлари жанг майдонларида Ватан озодлиги йўлида қон тўккан Абдулла Қурбонов бугунги кунда ёш авлодни билимдон, коммунизмнинг муносиб кишилари, тинчлик посбонлари қилиб етиштириш учун фидокорона меҳнат қилаётир.

Халқимиз немис-фашистлари устидан қозонилган буюк ғалабанинг йигирма йиллигини нишонлашга тайёргарлик кўрар экан, халқ бахт-саодати йўлида жанг қилган кўплаб қаҳрамонлар қатори Абдулла ака Қурбонов номини ҳам яна бир марта ҳурмат ва эҳтиром билан тилга олади.

Эркин ЮНУСОВ.

МЕҲР СУВИ

УРУШ ЙИЛЛАРИ ИНШООТЛАРИ

Бир воқеани Эргаш ота Юсупов Чирчиқ дарёсининг бўйида, ҳозирги Тошкент канали ёнидаги чойхонада, ўз улфатлари орасида ҳаяжон билан ҳикоя қилиб берди.

— Тасаввур қилинг,— дейди Эргаш ота, — манаву дарёнинг қирғоғи кўринмасди. Икки қирғоқ оралиғи бир-икки чақирим, тошни-тошга уриб оқаётган сувнинг важоҳати зўр. Отни ҳам ағдаради, одамни ҳам. Лекин тирикчилик қилиш керак. Дарёни от билан кечиб ўтардик, кўклам келса элдан уйқу қочарди, кечалар хатарли, не азоблар билан очган қўриқ ерларимизни сув босиб кетарди.

Суҳбатга бошқа кексалар ҳам қўшиладилар, улар ўтмишни эслаб, кейин уруш йилларида қурилган Тошкент канали мавзуига сўзни бурадилар.

1941 йил. Шолилар сувдан нина танасини кўтариб, ғўзалар икки чопиқдан чиқарилган. Колхозчилар бу йил деҳқончилигимиз яхши бўлади деб турган бир вақт эди, фашистлар Германияси она-Ватанимизга хиёнаткорона ҳужум қилди. Йигитлар фронтга кетди. Ҳамма фронтга борсам, душманни йўқ қилсам дерди. Лекин урушдагиларни овқат ва кийим-кечак билан ким таъминлайди? Бу саволга овулда қолган колхозчилар, чолу кампирлар, хотин-қизлар, биз таъминлаймиз, деб жавоб қилишди.

Ана шу аҳду қарордан кейин суғорилмаган ерларга сув чиқариш, қишлоқ хўжалик экинларидан мўл ҳосил олиш ниятида канал қазишга киришилди. «Коммунизм» (ҳозирги «Политотдел») колхозининг шоличилик бригадаси бошлиғи Эргаш ота Юсупов 40 кишига бош бўлиб, канал қазийдиган жойга етиб келди. Юқори Чирчиқ, Ўрта Чирчиқ, Қуйи Чирчиқ, хуллас дарё номи билан аталган районларнинг колхозчилари, қўшни районларнинг хўжаликлари, бутун Тошкент областининг меҳнаткашлари канал қазиш учун отландилар.

Канал қазувчилар кечани кеча, кундузни кундуз демай, ой ёруғида ҳам тинмай ишладилар. Ҳар бир кетмон урганда, қоп-қанорни елкалаганда, замбил кўтарганда улар душманга зарба бергандек бўлардилар.

Канал қазишда биринчи бўлиб Мингбой ака Азаматов полвон номини олди. У Одилбой Шерқулов, Тўлаш Қолдибоев билан баслашди. Мингбой акага полвон қопни тўлдириб орқалатадилар. У қопни даст кўтариб баландликка, яна баландликка қараб йўл олади.

Эргаш Юсупов бош бўлган бригада нормасини 15 кунда бажариб бошқа участкага ўтади. Эгамберди Пердебоев бош бўлган бригада Эргаш ака бригадаси билан мусобақалашиб, канал қурилишида улар катта муваффақиятларни қўлга киритдилар.

Канал қурувчилари сафига жангларда ярадор бўлиб қишлоққа қайтган кишилар ҳам келиб қўшилди. Улардан бири Дуйсек Алашбоев эди. Қишлоқдагиларнинг ҳаммаси, ҳатто мактаб болалари ҳам дам олиш кунлари бу умумхалқ қурилишига ёрдам бераётган эди. Алашбоев четда қараб турмади. У ҳам 35 кишига бош бўлиб канал қазишга киришди.

Белкураклар ва кетмонлар дам олмас эди. Аста-секин канал қирғоқлари пайдо бўла бошлади. Канал Юқори Чирчиқ район далаларидан бошланиб, Ўрта Чирчиқ район колхоз ерларига бориб етди.

Совет лочини младший лейтенант Виктор Талалихин Москва осмонида душман самолётларини, капитан Гастелло ўз самолёти билан душман цистерналарини ёндираётган дақиқаларда Тошкент каналига сув очилди. Бу сувнинг ширин-шарбати, бор хисcали колхоз далаларига, боғу-роғларга ҳосил бера бошлади. Каналга сув келди-ю, шу йилиёқ жангчиларга тонна-тонна шоли, беҳисоб ғалла-нон совға қилинди. Оҳангаронлик Холтўра Эшонқулов ўз қишлоғидан бир вагон олма-ўрик олиб жангчиларга йўллади.

Мана, канал тўлиб сув оқаётир. У колхоз экинзорларини, боғ-роғларини кўкартиради, яшнатади.

Тошкент канали жанговар йиллар солномаси, хотирасидир. У забардаст совет кишиларининг қудратига гувоҳ бўлиб қолди. Канал суви узоқ-узоқларга, колхоз далаларига, шолипояларга, буғдойзорларга, боғу-бўстонларга қараб оқаётир. Канални бино қилганлар эса ҳар куни мана шу ерда, шу чойхонада ширин суҳбат қурадилар.

Р. ИСҲОҚОВ.

Юқори Чирчиқ райони.

ГЕНЕРАЛГА ҲАЙКАЛ

Фашист газандалари устидан ғалаба қозонилган кун яқинлашяпти. Совет халқи ва ер юзидаги бутун тинчликсевар кишилар, урушни қоралаб, Ватан учун жонини фидо қилган қаҳрамонлар номини эсга олмоқдалар, улар хотирасини абадийлаштирмоқдалар.

Биринчи ўзбек генерали, халқимизнинг асл фарзанди С. Раҳимов хотирасини доимо ёдда тутиш мақсадида Калинин районидаги Собир Раҳимов номли колхозда унга ҳайкал ўрнатилди.

Яқинда ҳайкални очиш маросими бўлди. Колхоз партия ташкилотининг секретари Қўчқор Латипов генерал Собир Раҳимов ҳақида, унинг жасорати, мардлиги тўғрисида сўзлаб берди.

Т. ЖЎРАЕВ.

ДНЕПРДА

Днепр мавжланиб, ҳайбатли оқар,
Ҳайқириб соҳилга тўлқинлар отар.
Юзимга урилар нотинч шамоли,
Дилимда кезади Ватан ҳаёли,
Днепр мавж уриб, томчи сачратди,
Кипригим нам бўлди, дилни титратди.
Билмадим, бу инжу кимни эслатар,
Ўйимни ел каби қайларга элтар.
Бу инжу, лаънати душман қўлидан,
Хорланиб қийноқда, ҳаёт йўлидан
Айрилган киевлик қизнинг ёшими?
Ёки у жангдаги эл бардошими?
Шимолдан бошланиб жанубга қадар
Бу нотинч дамларда ўт сочиб оқар.
Шер каби ўкирар, елиб-югурар,
Мардлар оёғига бошини урар,
Қувланг дер душманни соҳилларимдан,
Артинг дер гардни тол-кокилларимдан,
Қирғоққа ёйилиб, ғазал бўлайин,
Тасмадай товланиб, гўзал бўлайин,
Шу хаёл тўлқиндай кўчди юракка,
Олдинда кутмоқда мени разведка.
Тўлқинлар устида сузиб бораман,
Беркинган ёв инини бузиб бораман.
Дарёда тўхтамас кечув, қонли жанг,
Ёв шошиб, талваса қўйнида гаранг.
Кун чиқар томондан келдик дарёга,
Қақшатгич зарбалар бериш-чун ёвга,
Эл ҳаёт чашмасин ёвга берарми?
Жангларда тиз чўкиб бошин эгарми?
Йўқ! Буни истамас эл севар инсон,
Ватан-чун тайёрдир бўлмоққа қурбон.
Днепр ҳайқириб елиб-югурар,
Душманнинг устида тўплар гулдирар.
Ёдимга тушади она Сирдарё,
Тарихи достон, у сирли, муаммо,
Баҳордан нур эмган зумрад соҳиллар,
Етказгай тугунмас, — дея — ҳосиллар
Ботирлар йиғилмиш Фарҳод тоғига,
Саҳролар айланур ҳаёт боғига.
Менинг ҳам севгилим соҳилга келиб,
Дарёнинг остига устунлар кўмиб,
Ишларкан ҳар куни иншоот учун,
Енгганмиш дарёнинг қайсар, зўр кучин.
Днепр ёнида қонли майдонда,
Ўйлайман ким бахтли бўлур жаҳонда.
Жонажон элида бахт топган инсон,
Ўлкасин меҳнат-ла қилган гулистон,
Тер тўкиб элида яратган жаннат,
Қадрлаб элини қилмасми иззат.
Қирғоққа шошилдим этикни ечиб,
Тўлқинли дарёдан сўнг ўтдим кечиб,
Тутиб қуролимни кирдим урушга,
Душманни мажақлаб, олға юришга,
Қирғоқда зарба еб, ер тишлади ёв,
Лаънати душманга бўлмас ҳеч аёв!

НАЗАРМАТ.

1943 йил,
Украина, Чернигов области.
«Фронт ҳақиқати» газетаси.

ЛЕНИНГРАД — 1943-1965

Ленинград мудофааси совет халқининг фашистлар Германияси устидан қозонган буюк ғалабасининг қаҳрамонона саҳифаларидан биридир. Революция бешиги бўлган, ҳар бир кўчаси ва биноси Ленинни билган бу шаҳар 900 кун давомида немислар томонидан блокада қилинди. Жасоратларга тўла ҳар бир куни тарих саҳифасига ёзилиб қолган ўша кунларда бу улкан ва гўзал шаҳарнинг ёшу-қариси мудофаага отланди. Ленинградликларнинг мустаҳкам иродасини на узоқ вақт давом этган қамал, на очлик енгаолди.

Мана ўшандан бери 20 йилдан ортиқ вақт ўтди. Лекин Ленинград блокадаси қаҳрамонларини бутун совет халқи чуқур ҳурмат билан тилга олади, уруш қурбонларининг хотираси улар қалбига абадий ёзилиб қолган.

Суратда: 1943 йил, Ленинграднинг Невский проспекти (чапда). Танклар фронтга жўнамоқда. Шу проспектнинг ҳозирги кўриниши. (Ўнгда)

(ТАСС фотохроникаси).

ВИСТАВКА МАМЛАКАТ КЕЗАДИ

Бундай виставка Тошкентда биринчи марта намойиш қилиняпти. Кечанинг ўзидаёқ бу ерга юзлаб кишилар келишди, улар Совет Иттифоқи ва социалистик мамлакатларда нашр этиладиган вақтли матбуот намуналари билан танишдилар.

— Тошкентга келгунга қадар, — дейди виставка директори ўрток Б. Тарасов — виставкани Москва, Киев, Минск, Куйбишев, Ростов, Челябинск ва бошқа шаҳарларнинг юз минглаб кишилари томоша қилишди. Тошкентда 15 кун бўлгач Фрунзега борамиз.

КПСС Марказий Комитети идеология бўлими ва СССР алоқа министрлиги «Союзпечать» бошқармаси ташаббуси билан уюштирилган бу кўчма виставкага Совет Иттифоқи ва социалистик мамлакатларда нашр этилаётган 1000 дан ортиқ номдаги газета ва журналлар қўйилган.

80 витрина чиройли қилиб безатилган. Ҳар бир мамлакатга алоқадор бўлган витрина қаршисидаги витраж ўша халқнинг миллий нафосатини акс эттириб турипти. Руминия, Болгария, Польша, Югославия, Чехословакия, Венгрия, Корея Халқ Демократик Республикаси, Вьетнам Халқ Демократик Республикаси, Хитой ва бошқа мамлакатларда нашр этиладиган газета ва журналларнинг номи ва мазмуни рус тилида изоҳ тариқасида берилган. Ҳар қайси мамлакатга алоҳида стендлар ажратилган бўлиб, уларда ўша мамлакатда қанча газета ва журнал нашр этилиши, уларнинг тиражи кўрсатилган. Бундан ташқари ҳар бир витраж ёнидаги стендга ўша мамлакат ҳақидаги умумий маълумотлар ёзиб қўйилган.

Социалистик мамлакатларда нашр этилаётган газета-журналларнинг анчагина қисми Совет Иттифоқида рус тилларида босилмоқда. Социалистик мамлакатларда чиқаётган 21000 номдаги газета ва журналларнинг 1900 таси СССРда ҳам чиқарилади.

Виставка сиёсий, адабий, медицина, қишлоқ хўжалиги, хотин-қизлар, ёшлар, болалар бўлимларига бўлинган, фотосуратлар, паннолар маҳорат билан ишланган. Виставкани безашда рассом В. Сагадаевнинг хизматлари катта.

Кўчма виставка 25 апрелгача намойиш қилинади.

Ш. УМУРЗОҚОВ.

АМЕРИКАЛИК ОЛИМ ТОШКЕНТДА

СССР Фанлар Академияси таклифига биноан шимолий Каролина университети математика статистикаси бўлими бошлиғи профессор В. Хоеффдинг Совет Иттифоқига меҳмон бўлиб келган эди. Америкалик олим ўтган куни пойтахтимизга келди.

В. Хоеффдинг Тошкентда бир неча кун бўлиб, республика фанлар академияси математика илмий-текшириш институти ва Тошкент Давлат Университети механика-математика факультети ўқитувчилари ва студентлари билан учрашади, эҳтимоллик назарияси ва математика статистикаси бўйича олиб борилаётган тадқиқот ишлари билан танишади. Бундан ташқари олим шу темада бир неча лекция ҳам ўқийди.

А. ИМИНОВ.

ОЛТИ МАРТА ЭГИЗАК

ЛОНДОН, 10 апрель, (ТАСС). Уэстпорт (Ирландия)-да яшовчи 38 ёшли Тереза Даффи олтинчи марта эгизак туғди. Кейинги эгизаклари оғирлиги 3 килограммдан бўлган қизалоқлардир. Тереза Даффининг болалари шу билан 15 га етди.

СЕВИМЛИ КИНОАКТЁР БИЛАН УЧРАШУВ

Миллионлаб томошабинларга ўзининг ўткир санъати билан манзур бўлган совет кинодраматургиясининг энг етук актёрларидан бири, СССР халқ артисти Николай Крючков шаҳримизда меҳмон бўлиб турипти. Бу артист иштирок этган қайси бир фильмни томоша қилманг ҳузур қиласиз. Н. Крючков ижобий роль ижро этса ҳам, салбий ролда кўринса ҳам томошабин хотирасида узоқ вақт эсда қолади. Артист ижросидаги ҳар қайси образ бир-биридан фарқ қилади, характери билан ажралиб туради. Шунинг учун ҳам у кенг томошабинлар оммаси орасида катта ҳурмат қозонган.

Таниқли кино актёр яқинда тўқимачилар маданият саройида томошабинлар билан учрашди. Актер ўзи босиб ўтган йўли, ижодий режалари, келгусидаги орзулари ҳақида сўзлаб берди. Сўнгра артист иштирок этган «Чўчқабоқар ва подачи», «Суд», «Комета матроси», «Бизнинг шаҳар йигитлари» каби фильмлардан парчалар кўрсатилди.

Т. СОЛИЕВ.

ДЎСТЛАРИМИЗ КОНЦЕРТЛАРИ

Шаҳримизда Венгрия, Польша, Югославия мамлакатларининг артистлари меҳмон бўлиб туришипти. Свердлов номли концерт залида ўтаётган гастроль концертларига қизиқиш катта. Венгрия Халқ Республикасининг солисти Мартн Бенце, польшалик Кристина Томашевска ва югославиялик Джордже Марьянович ижро этган куйлар, рақслар томошабинларга манзур бўляпти. Суратда: Зоран Георгиев ва «Мовий ансамбль» программанинг энг қизиқарли номерларидан бирини ижро этмоқда.

А. ПАЛЕХОВ фотоси.

ЛОМОНОСОВ ЮБИЛЕЙИГА

Ўз билими билан Ватанини улуғлаган, фан сирларини очишда муносиб ҳисса қўшган улуғ рус олими ва шоири М. В. Ломоносов туғилган куннинг 200 йиллиги яқинлашяпти. Шу кун муносабати билан А. Навоий номли давлат халқ кутубхонаси коллективи буюк олим хотирасига атаб бир неча бўлимдан иборат виставка ташкил этди. «Рус фанининг илк тадқиқотчиси» деб номланган биринчи стендда Ломоносов тарихчи, физик, математик, кимёгар минералог ва шоир сифатида гавдаланади. Олим фаннинг ана шу соҳаларида катта-катта тадқиқот ишлари олиб борган, мамлакатда биринчи бўлиб Москва давлат университетини ташкил этган.

М. СКРИПНИК.

БУХЕНВАЛЬД ТУТҚУНЛАРИ ОЗОД ҚИЛИНГАН КУННИНГ 20 ЙИЛЛИГИГА

БУХЕНВАЛЬД БОНГИ

Бухенвальд... Гитлерчи жаллодлар қурган қамоқ лагерларининг энг даҳшатлиларидан бири эди бу жой.

Бухенвальд лагери 1937 йилда Веймар шаҳри яқинида қурилган эди. Буюк немис шоирлари Гёте ва Шиллер яшаб ижод этган ҳамда немис маданиятининг қадимги маркази ҳисобланган бу шаҳар ана шундай оёқ ости қилинди.

Қамоқ лагерининг дастлабки тутқунлари немис коммунистлари эди. Улар Эттерсберг тоғининг шимолий ёнбағрини текислаб, бир неча барак қурдилар, лагерь коменданти Кох учун эса дача қуриб берилди.

Қамоқ лагери тобора кенгая борди. Европа антифашистларининг энг таниқли вакиллари бу ерга келтирилиб, тириклайин ўлимга маҳкум этилди. Улар орасида Германия пролетариатининг доҳиси Эрнст Тельман ҳам бор эди. Уни 1944 йил 18 августга ўтар кечаси ваҳшийларча ўлдириб крематорий печида куйдиришди.

Умуман, унча тўлиқ бўлмаган маълумотларга қараганда 1937—1945 йилларда Бухенвальд лагерида тутқунлар сони 250 мингга яқин бўлган. Улардан 23,5 минг киши Германияга зўрлик билан ҳайдалган совет ҳарбий асирлари ва СССР гражданларидир. Бу ерда 56 мингдан ортиқ киши қириб юборилди. Уларнинг кўпчилиги — 18 минг киши совет гражданлари бўлган.

Бухенвальд дарвозалари тепасига одам учун ҳақоратли «ҳар кимнинг ўз тақдири бор» деган сўзлар ёзиб қўйилган эди. Европанинг 18 мамлакатидан келтирилган антифашистларни гитлерчилар ана шу шиор остида ваҳшийларча ўлдирдилар.

Бухенвальд музейида қамоқ лагери бутун даҳшатларининг жонсиз гувоҳлари бўлган нарсаларни кўриш мумкин. Музейда одамларнинг калла суяклари, одам терисидан ишланган сумкалар, хотин-қизлар сочларидан тўқилган палослар, ўрта аср инквизициясининг қийноқ асбобларини эслатадиган асбоб-ускуналар, заҳарли моддалар солинган идишлар ва ниналар қўйилган.

Қамоқ лагерининг тўрт тарафи тиканли симлар билан ўралган бўлиб, улар орқали юқори кучланишда электр токи юбориб турилар эди. Фашист жаллодларига қарши қилинган ҳар қандай ҳаракат ёки бўйин товлаш учун эсэсчи солдатлар тутқунларни отиб ташлар ҳамда энг нозик қийноқ ускуналарини ишга солар эдилар. Крематорийнинг катта печи ҳам уларга бетиним хизмат қилди.

Лекин шунга қарамай тутқунлар курашни давом эттирдилар. Жуда қийин шароитда яширин комитет ҳамда миллий комитетлар туздилар. Бу комитетларнинг ташаббускори коммунистлар эди. Совет ҳарбий асирлари ва гражданлари лагерда қаршилик кўрсатиш ташкилотини тузишда актив қатнашдилар. Улар немис коммунистлари билан биргаликда турли хил миллатга мансуб бўлган тутқунлардан жанговар группалар ташкил қилдилар.

1941 йил декабрь ойи охирида совет кишилари яшаётган баракларда қаршилик кўрсатиш ҳаракатининг дастлабки жанговар группалари юзага келди. Шундай яширин группалардан бирини новосибирсклик Николай Симаков ташкил қилди.

Қаршилик кўрсатиш группалари тутқунлар мажбуран меҳнат қилаётган ҳарбий корхоналарда саботажлар ташкил этиб, ҳарбий маҳсулот ишлаб чиқарилишига қўлларидан келганича тўсқинлик қилардилар. Ремонт қилиш баҳонаси билан машиналар тез-тез ишдан тўхтаб қолар эди. Жуда кўп станок ва асбоб-ускуналар ҳамда хомашё материаллари ишдан чиқарилди, брак маҳсулот ишлаб чиқариш тобора ортди.

1942 йилда совет ҳарбий асирлари билан бошқа мамлакатлар коммунистлари ўртасида алоқа тиклашга муваффақ бўлинди. 1943 йилда эса совет ҳарбий асирлари ва гражданларининг яширин группалари Рус ҳарбий-сиёсий маркази раҳбарлиги остида биргаликда ҳаракат қила бошлади. Марказ составида Н. Симаков, И. Смирнов, С. Бакланов, Н. Кюнг, С. Котов ва М. Лезшенков ўртоқлар бор эди. Улардан икки киши Н. Симаков ва С. Бакланов Интернационал марказ составига киритилган эдилар.

Қамоқ лагеридаги гитлерчилар ўрнатган ваҳшиёна режимга қарши турли йўллар билан курашиш, тутқунларнинг руҳини кўтариш, уларда ғалабага бўлган ишончни мустаҳкамлашни Интернационал марказ ўзининг асосий вазифаси деб билди. Тутқунлар орасида катта сиёсий агитация ишлари олиб борилди. Совет-герман фронтидан келаётган ҳар бир хабар уларда ғалабамизга бўлган ишончни тобора мустаҳкамларди. Техник Алексей Драпкин асирлар ишлаётган устахонада радиоприёмник учун қисмлар тўплади. Бу приёмник этик мойи солиб қўйиладиган эски челак ичида авайлаб сақланарди.

1945 йил баҳорига келиб, Бухенвальд ҳарбий сиёсий маркази душман билан ҳал қилувчи жангларга — қуролли қўзғолон кўтаришга тайёрлик кўра бошлади. Унинг ихтиёрида ҳарбий роталар, батальонлар, бригадалар бор эди. Яширин марказ қуролли қўзғолон кўтаришнинг бирнеча планини тузиб чиқди. Яширин ҳарбий группаларга эса Совет Армияси подполковниги Иван Иванович Смирнов қўмондонлик қилар эди.

Совет қўшинларининг қақшатқич зарбалари остида фашистларнинг кетма-кет енгилиши, Совет Армияси қўшинларининг Ғарбга томон ҳаракати Бухенвальдда қуролли қўзғолонга тайёргарликни кучайтириб юборди.

1945 йил 3 апрелида эсэс қўмондонлиги лагерь «эвакуация» қилинажаги тўғрисида қарор қабул қилганлиги маълум бўлиб қолди. Тутқунлар бу эвакуация улар учун ўлим эканлигини яхши билардилар. 4 апрель куни лагерь коменданти 46 асирни ўз ҳузурига чақирди. Бу кишилар энг актив курашчилар эди. Ҳарбий сиёсий марказ уларни душман қўлига топширмасликка қарор қилди.

Эсэсчилар билан очиқ кураш бошланиб кетди. Бир неча кундан сўнг яширин бригада комиссари, тарих ўқитувчиси С. А. Бердников марказ топшириғига мувофиқ Бухенвальднинг барча тутқунларига қарата чақириқ ёзди. Унда бундай дейилган эди: «Лагерь яширин ташкилотининг ҳарбий сиёсий раҳбарлиги буйруқ беради: 11 апрель куни ўрта Европа вақти билан соат 3 дан 15 минут ўтганда фашистлар билан аёвсиз қуролли кураш бошлаб юборилсин. Яшасин озодлик!»

Минглаб тутқунлар уларга тўхтовсиз ўқ ёғдириб турган фашистларга қарши яккамаякка жангга киришдилар. Улар орасида тошкентлик А. А. Борзенко ҳам бор эди.

Жуда катта қурбонлар бериб озодлик қўлга киритилди. 21 мингга яқин киши, шу жумладан 4380 совет граждани озод қилинди. Эсэсчи жаллодлар қўлга олинди. Уч кундан кейин Бухенвальдга иттифоқчилар қўшини кириб келди.

Инсоният Бухенвальд ва бошқа қамоқ лагерларининг даҳшатини ёдидан чиқаргани йўқ. Буни асло унутиб бўлмайди! «Бизнинг шиоримиз фашизмни таг-томири билан йўқотишдир! Бизнинг мақсадимиз — тинчликсевар ва озод янги дунё қуришдир!» Бухенвальд тутқунларининг ана шу қасамёд сўзлари шу ердаги 52 метрлик башня деворига ёзиб қўйилган.

Нацизмнинг неча юз минглаб қурбонлари хотирасини чексиз ҳурмат қилаётган совет кишилари тинчлик учун курашнинг олдинги сафида бормоқдалар.

А. ФОМЧЕНКО,
тарих фанлари кандидати.

„ТИРИЛГАН“ БОЛА

Бир ёшлик Гаэтанино Фласке деган италиялик бола ўзи туғилган Палермо шаҳрида яқинда катта шов-шувга сабаб бўлди. Февраль ойининг охирида у ўпкаси яллиғланиб оғир аҳволда касалхонага келтирилди. Икки кундан сўнг касалхонадан унинг ота-онасига телефон қилиб, бечора боланинг оламдан ўтганлигини маълум қилишди.

Ханг-манг бўлиб қолган ота-оналар болани уйга олиб келиб тобутга солишди. Тобутнинг усти гуллар билан буркалди. Болани энди дафн қилай деб туришганда унинг холаси тобутга яқин келиб, гулларни тўғрилаб қўймоқчи бўлди. Шу пайт у боланинг йиғлаётганлигини эшитиб қолса бўладими?! Гаэтанинонинг отаси эс-ҳушини йиғиб ўғлини тобутдан тортиб олиб амбулаторияга югурди. Бу ерда боланинг юрагини массаж қилишди. Шундан сўнг клиник ўлим ҳолати тўхтади. Ҳозир Гаэтанино соппа-соғ.

(«НЕДЕЛЯ»дан).

ЖАҲОН БЎЙЛАБ

МАМЛАКАТЛАР ОДАМЛАР ВОҚЕАЛАР

ФОЙДАЛИ САФАР

КАРАЧИ, 9 апрель (ТАСС). Газеталар президент Айюбхон бошчилигидаги Покистон делегациясининг СССРда бўлиши тўғрисида Москвадан олинган батафсил хабарларни босиб чиқармоқда.

Газеталар Совет-Покистон музокаралари ошкора ва дўстона вазиятда ўтганлиги иккала мамлакат ўртасидаги муносабатларни ривожлантиришга катта ҳисса бўлиб қўшилди, деб таъкидламоқдалар.

Покистон давлати бошлиғининг Москвага қилган биринчи сафари, деб ёзади «Морнинг Ньюс» газетаси ўзининг «Покистон-Совет дўстлиги» сарлавҳали редакцион мақоласида, икки қўшни мамлакат ўртасидаги ҳамкорликнинг янги даврини очиб берди. Москвада имзоланган савдо-сотиқ, иқтисодий ва маданий битимлар, деб таъкидлайди газета, тенг ҳуқуқлилик ва ўзаро манфаатдорлик негизида тузилди ҳамда дўстликни мустаҳкамлашга ва ялпи тинчликни сақлаб қолишга қаратилган.

ҚАРОҚЧИЛИК ҲУЖУМЛАРИ ДАВОМ ЭТТИРИЛМОҚДА

ХАНОЙ, 9 апрель. (ТАСС). Америка ҳарбийлари Вьетнам Демократик Республикасига ҳужум қилишни давом эттирмоқдалар. Бугун кўп миқдордаги Америка реактив самолётлари Нге Ан вилоятининг осмон чегарасига бостириб кирди. Қароқчилар икки соат мобайнида вилоятнинг шимолий қисмини ва қирғоқдан ўттиз километр наридаги Хон Мат оролини ўққа тутдилар. Америка самолётлари аҳоли зич жойлашган районларга ва коммуникацияларга ҳужум қилди. Вьетнам халқ армияси қўмондонлигининг дастлабки маълумотларига кўра, АҚШ ҳарбий ҳаво кучларининг саккиз самолёти уриб туширилди.

ОСМОН ҚАРОҚЧИЛАРИНИНГ МОЗОРИ

ХАНОЙ, 9 апрель (ТАСС). Вьетнам Демократик Республикаси ҳаво ҳужумига қарши мудофаа қисмларининг отган ўқидан шикастланган Америка реактив самолётларидан 22 таси ҳозирги вақтда АҚШнинг Да-Нанг ҳарбий ҳаво базасидан олти километр ғарби-шимолдаги Суан-Тхиеу қумлоғида ётибди, деб хабар беради «Озодлик» агентлиги. Америка қўмондонлиги денгиз бўйидаги бу қумлоқни ўзига хос авиация мозорига айлантирди. Да-Нанг аэродромида ҳалокат рўй бермаслиги ва самолётлар учадиган — қўнадиган йўлкалар зарар кўрмаслиги учун Вьетнам Демократик Республикасига қилинган ҳужум вақтида шикастланган самолётлар Суан-Тхиеу қумлоғига қўнмоқда, баъзан эса тўғридан-тўғри шу қумлоққа қулаб тушмоқда.

СЕНТО СЕССИЯСИ ТАМОМ БЎЛДИ

ТЕҲРОН, 9 апрель (ТАСС). Кеча бу ерда СЕНТО кенгашининг навбатдаги сессияси тамом бўлди. Сессияда Англия, Эрон, Туркия, Покистон министрлари, шунингдек АҚШ давлат секретари Дин Раск қатнашди. Сессия икки кун давом этиб, унинг мажлислари махфий суратда ўтказилди. СЕНТО кенгашининг бугун эълон қилинган якунловчи ахборотида сессияда бошқа масалалар қатори Кипрдаги аҳвол ҳам муҳокама қилинди, дейилади.

Министрлар «Кипр проблемасини узил-кесил бартараф этиш»ни ёқлаб гапирдилар, лекин бундай «бартараф этишни» қайси йўллар билан амалга оширмоқчи эканликларини айтмадилар.

Ахборотда Вьетнамдаги аҳвол тўғрисида ҳеч нарса дейилмади. Унда СЕНТО мамлакатлари районида агрессия ва қўпорувчи ҳаракатлар хавфи ҳали мавжуд бўлиб турибди, деган сийқаси чиққан даъволар такрорланади. Шу билан бирга, ахборотда бу агрессиянинг характери ва манбаи конкрет қилиб айтилмаган.

Министрлар бош секретарь Халатбарининг СЕНТО фаолияти тўғрисидаги докладини, шунингдек СЕНТОнинг иқтисодий ва ҳарбий комиссиялари иши тўғрисидаги ҳисоботни тингладилар.

СЕНТО кенгашининг навбатдаги сессияси келгуси йилнинг баҳорида Анқарада ўтказиладиган бўлди.

„Баҳор“ Оранда концерт бермоқда

ЖАЗОИР, 9 апрель (ТАСС). Жазоирга борган Ўзбекистон ССР давлат халқ рақс ансамбли — «Баҳор» кеча Орандаги шаҳар театрида концерт қўйиб берди. Жуда кўп томошабинлар концертни маъқуллаб кутиб олдилар. Ансамбль 9 ва 10 апрель кунлари Оранда яна концерт беради, сўнгра Жазоир бўйлаб сафарини давом эттиради.

Конго (Леопольдвиль) аҳолиси Чомбе каллакесарларининг ваҳшиёна хатти-ҳаракатларидан қутилиш учун қўшни мамлакатларга қочиб ўтмоқда. Суратда: конголик қочоқлар Уганда чегарасидаги Аруа шаҳрига томон бораётирлар.

В. КАШИРОВ фотоси. (ТАСС фотохроникаси).

СУД ЗАЛИДАН

ҚОТИЛ

Жиноятчи курсисида ўтирган йигит Эсон Бўриев. Ёши 26 да. Тоғни урса талқон қиладиган гавдаси бор. Бу ёшда халқ ишончини қозониш, кучга тўла билак билан жамиятга катта наф етказиш мумкин. Ота-она ҳам ўғлини шу ёшга етказганда энди одам бўлди, умидларимни оқлайди дейди. Хўш, бу йигит-чи?

Эсон эсини танибдики, қингир иш қиладя, бировларнинг мол-мулкига кўз олайтиради, тинчлигини бузади. У шу ёшгача тўрт марта суд олдида жавоб берган. Тенгқурлари ўқиб олий маълумот олган, бир ишнинг бошини тутган бўлса, у жами 17 йиллик қамоқ жазосига ҳукм қилинган. Сўнгги марта ўтган йилнинг июнь ойида озодликка чиққан эди. Эсон энди тавбасига таянгандир, қилмишларидан афсуслангандир деб ўйлашганди одамлар. Йўқ, мана яна қора курсида пайдо бўлди. Бу сафар бутун оиласи — укаси, онаси, хотини билан эл олдида жавоб беряпти. Унинг эндиги жинояти жуда даҳшатли. 15 ёшлик Изо Аминов унинг ваҳшийлиги билан оламдан ўтди.

Хўш, Изонинг айби нимада эди?

Айби — Эсонга девор қўшнилиги.

Разил одамнинг кўнгли ҳам разил бўлар экан. Эсоннинг назарида атрофдаги ҳамма одамлар ўзига ўхшаган ифлос, муттаҳам, безори. Унинг ҳаммадан ҳадиги бор. Нопок йўл билан ўғирлаб келган амакисининг қизи — хотинини қўни-қўшнилардан, яқин ўртоқларидан, ҳатто ўз укасидан ҳам шубҳа қилади.

— Хотиним билан қандай алоқанг бор, айт! — Изони уйига чақириб сўроқ қила бошлайди у.

Боланинг кўзлари жовдирайди. Гап нима ҳақида бораётганини тушунмайди. Эсон унинг бошига болға билан туширади:

— Энди тушингандирсан!

— Алоқангиз нима ўзи?!

— Айтасан-қутиласан, айтмасанг — ўласан!

Бола бошига тушган кетма-кет болға зарбидан ҳушидан кетди. Сўнг сўйил зарбидан эса тил тортмай қолди. Бу ҳам етмагандек, қотил мурдани болта билан чопа бошлади...

Оператив ходимлар инсонлик қиёфасини йўқотган Эсон Бўриевни қўлга туширишди. Бегуноҳ Изонинг жасади Бўржар суви ёқасидан топилди.

Яқинда область суди очиқ суд мажлисида ана шу разил жиноий ишни кўрди. Суд давом этган тўрт кун мобайнида жуда кўп фактлар, далиллар келтирилди. Йиғилганларнинг ҳаммаси қотил Эсон Бўриев ва унинг жиноятини яширишга уринган оила аъзоларига чексиз ғазаб, нафрат билдиришди. Изо Аминовнинг бегуноҳ қони учун Эсоннинг жавоб беришини талаб қилишди.

Суд ҳукми ҳам бошқача бўлиши мумкин эмасди. Қотил энг олий жазога ҳукм қилинди. Унинг қотиллик изини йўқотишга ёрдамлашган укаси Эркин Бўриев икки йил озодликдан маҳрум қилинди. Онаси Саломат Абдуллаева ва хотини Ўрингул Раззоқова шартли равишда бир йил муддат билан жиноий жавобгарликка тортилди.

С. МУСАЕВ.

Редактор А. ИСМОИЛОВ.

Реклама ва эълонлар

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

11 АПРЕЛДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

Рус тилида: 11.00 — **Балиқча чўкаёзди** (болалар учун мультфильм), 11.15 — **Концерт** (50-мактаб ўқувчилари ижросида), 11.55 — **Қизил шар** (кинофильм), 12.35 — **Инглиз тили** (болалар учун).

Ўзбек тилида: 12.55 — **Алёнка** (бадиий фильм), 14.25 — **Орзу қанотида**, 15.55 — **Физикадан лекция** (сиртқи студентлар учун).

Рус тилида: 17.00 — **Тулкичасингилча** (болалар учун қўғирчоқ фильм), 17.30 — **Телевизион янгиликлар**, 17.45 — **Химия — санъатга** (илмий-оммабоп фильм), 18.05 — **Реклама ва эълонлар**, 18.10 — **Киносаёҳатлар альманахи**.

Ўзбек тилида: 18.30 — **Телевизион янгиликлар**, 18.45 — **Студентлар учун** («Ёшлик» студияси).

Рус тилида: 19.35 — **Концерт**, 20.15 — **Новости дня** киножурнали ва **Алло, номерда янгилишибсиз** номли бадиий фильм.

Ўзбек тилида: 21.55 — **Ялла ва рақслар кечаси**.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

18.00 дан — **Фрунзе телестудияси эшиттиришлари**.

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 11/IV кундуз соат 12 да ва 12/IV кеч соат 7 яримда **Майсаранинг иши** (Консерватория студентлари ва Хореография билим юрти ўқувчилари қатнашади), 11/IV да кечқурун **Фауст**, 13/IV да **Риголетто**.

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРДА — 11/IV да кундуз **Биринчи муҳаббат**, кечқурун янги спектакль **Юлдузлар жамоли**, 13/IV да **Сарвқомат дилбарим**.

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 11/IV да кундуз **Ишқинг билан**, 12/IV да **Тошболта ошиқ**.

КИНО

САНЪАТ САРОЙИДА — кундуз соат 2, 4, кеч 6 ярим ва 8 яримда **Муваффақият сири**.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА

Бугун ва ҳар куни

Белорус цирки

АРТИСТЛАРИНИНГ

ГАСТРОЛЛАРИ

Белоруссия ССРда хизмат кўрсатган артист

АНАТОЛИЙ ШАГ

раҳбарлиги ва иштирокида

иллюзион аттракцион

ВА КАТТА ЦИРК ТОМОШАЛАРИ.

Бугун 3 марта томоша кўрсатилади: кундуз соат 12, 3 ва кеч 8 да.

ДИССЕРТАЦИЯ ЁҚЛАЙДИЛАР

1965 йил 21 апрель кундуз соат 3 да, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг геология ва геофизика фанлари бўйича бирлашган илмий совети мажлисида (Братск кўчаси, 33-уй, Х. М. Абдуллаев номли Геология ва геофизика институтининг конференц зали) геология-минералогия фанлари кандидати деган илмий даражани олиш учун:

Я. С. Эшпўлатов: «Нурота ва Зирабулоқ тоғларидаги волластонит конларининг шаклланиш хусусиятлари (Ғарбий Ўзбекистон)» деган темада.

Т. Ш. Ҳожиев: «Қумишқон руда майдонидаги ўзгарган тоғ жинслари ва элементлар бирламчи тарқалишининг ер остидаги ёпиқ конларни топиш учун аҳамияти» деган темада.

Диссертациялар билан кутубхонада танишиш мумкин (Братск кўчаси, 33-уй).

1965 йил 21 апрель кундуз соат 2 да, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси химия-технология ва биология фанлари бўлимининг химия фанлари бўйича бирлашган илмий совети мажлисида (Куйбишев кўчаси, 14-уй, химия институтлари кутубхонаси) техника фанлари кандидати деган илмий даражани олиш учун:

Ю. И. Шокиров: «Қоратов фосфоритларининг азот кислотаси эритмасидан (совутиш йўли билан) нитрат кальций ажратиб олиш процессини текшириш ва кальций селитрасидан фойдаланиш методларини ишлаб чиқиш» деган темада.

А. В. Левин: «Ўрта Осиёдаги танидли ўсимликлар (таран ва отқулоқ)нинг химик-технологик хусусиятлари ва бу ўсимликлар танидидан фойдаланишни яхшилаш йўллари» деган темада.

Диссертациялар билан Фанлар академияси кутубхонасида танишиш мумкин (А. Тўқаев кўчаси, 1-уй).

«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» («ТАШКЕНТСКАЯ ПРАВДА») — Орган Ташкентского обкома, горкома КП Узбекистана, областного и городского Советов депутатов трудящихся.

Бизнинг адрес: Тошкент, «Правда Востока» кўчаси, 26-уй.

РЕДАКЦИЯ ТЕЛЕФОНЛАРИ: Редактор — 29004, Редактор ўринбосари — 25885. Масъул секретарь — 34808. Пропаганда, адабиёт ва санъат бўлимлари — 31936. Партия турмуши бўлими — 26232. Саноат, транспорт ва қурилиш бўлими — 33786. Қишлоқ хўжалиги, фан, мактаб ва олий ўқув юртлари бўлимлари — 29040. Совет ишлари, маиший ва шаҳар хўжалиги бўлими — 28761. Ахборот ва спорт бўлими — 33786. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 34048. Эълонлар бўлими — 28142. Коммутатор — 30249 дан 30258 гача.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бирлашган нашриётининг босмахонаси, Тошкент шаҳри.

Р. 03753. Индекс — 64969. Нашр. № 1737.